

НАРЕДБА № 5 от 30.11.2015 г. за общообразователната подготовка

Обн. - ДВ, бр. 95 от 08.12.2015 г., в сила от 08.12.2015 г.

Издадена от министъра на образованието и науката

Раздел I

Общи положения

Чл. 1. (1) С тази наредба се определя държавният образователен стандарт за общообразователната подготовка, както и:

1. структурата на учебните програми по общообразователните учебни предмети;
2. структурата на годишното тематично разпределение;
3. изискванията към интегративните и новите допълнителни общообразователни учебни предмети в иновативните училища.

(2) Държавният образователен стандарт за общообразователната подготовка е съвкупност от изисквания за резултатите от обучението по всеки общообразователен учебен предмет в края на всеки етап от съответната степен на образование и определя:

1. целите, съдържанието и характеристиките на общообразователната подготовка;
2. общообразователните учебни предмети;
3. изискванията за резултатите от обучението по всеки общообразователен учебен предмет за придобиване на общообразователната подготовка.

Раздел II

Характеристики на общообразователната подготовка

Чл. 2. (1) Общообразователната подготовка се придобива в хода на цялото училищно обучение и обхваща следните групи ключови компетентности:

1. компетентности в областта на българския език;
2. умения за общуване на чужди езици;
3. математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите;
4. дигитална компетентност;
5. умения за учене;
6. социални и граждански компетентности;
7. инициативност и предприемчивост;
8. културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество;
9. умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт.

(2) Ключовите компетентности по ал. 1 са взаимозависими и представляват съвкупност от знания, умения и отношения, необходими за личностното развитие на индивида през целия живот, за изграждането на активна гражданска позиция и участие в социалния живот, както и за пригодността му за реализация на пазара на труда.

Чл. 3. (1) Общообразователната подготовка се осъществява чрез изучаването на следните общообразователни учебни предмети:

1. български език и литература - с два отделни компонента, български език и литература;
2. чужд език - английски, френски, немски, руски, испански и италиански език;
3. математика;
4. компютърно моделиране;
5. информатика;
6. информационни технологии;
7. човекът и обществото;

8. история и цивилизации;
9. география и икономика;
10. философия;
11. гражданско образование;
12. околна среда;
13. човекът и природата;
14. биология и здравно образование;
15. физика и астрономия;
16. химия и опазване на околната среда;
17. музика;
18. изобразително изкуство;
19. технологии и предприемачество;
20. физическо възпитание и спорт.

(2) Общообразователните учебни предмети по ал. 1 са обвързани с ключовите компетентности по чл. 2, както следва:

1. учебният предмет български език и литература изгражда основата на компетентностите по български език и на грамотността за четене и е пряко свързан с постигането на базовата, функционалната и комплексната грамотност;

2. учебният предмет чужд език е в основата на уменията за общуване на чужди езици;

3. учебните предмети математика, човекът и природата, физика и астрономия, биология и здравно образование, химия и опазване на околната среда, технологии и предприемачество са пряко свързани с придобиване съответно на математическа компетентност и на основни компетентности в областта на природните науки и технологиите и са насочени към постигане на математическа и на научна грамотност;

4. учебните предмети околна среда, човекът и обществото, история и цивилизации, география и икономика, философия, гражданско образование градят основата на социалните и гражданските компетентности;

5. учебните предмети информатика, информационни технологии и компютърно моделиране са основополагащи за придобиване на дигитална компетентност;

6. учебните предмети изобразително изкуство и музика предоставят възможности за креативното представяне на идеи и за преживявания и емоции с помощта на различни средства и са пряко обвързани с придобиването на културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество;

7. учебният предмет технологии и предприемачество е насочен към придобиване на умения да се реагира на новости и да се поема отговорност, като се гради умение за инициативност и предприемчивост;

8. чрез учебния предмет физическо възпитание и спорт се гради умението за здравословен начин на живот, насочено към личното и общественото благополучие и към постигане на оптимално физическо и умствено състояние.

(3) Подкрепата на принципите за устойчиво развитие, включващо екологични, икономически и социални измерения и насочено към очертаване на дългосрочна визия за обществото, се осъществява чрез обучението по различни учебни предмети и цели изграждане на умение за поемане на лична отговорност за устойчиво бъдеще.

(4) Чрез обучението по всеки от учебните предмети по ал. 1 се придобива ключовата компетентност умения за учене, която включва разбиране на личните потребности в учебния процес и откриване на възможностите и способностите за преодоляване на трудностите в ученето както самостоятелно, така и в групи.

(5) Критичното мислене, справянето с проблеми, вземането на решения, инициативността, творчеството, поемането на отговорност, работата в екип са компетентности, които се придобиват при изучаването на всички предмети по ал. 1.

(6) Обучението по всеки от учебните предмети по ал. 1 освен за основната ключова компетентност допринася за изграждане и на други ключови компетентности, конкретизирани в съответната учебна програма.

Чл. 4. (1) *Общообразователната подготовка в училищното образование е еднаква за всички видове училища и се придобива чрез изучаване на едни и същи общообразователни учебни предмети.*

(2) *Изключения по ал. 1 се допускат за учебните предмети музика, изобразително изкуство и физическо възпитание и спорт, а в първи гимназиален етап - и за учебния предмет информатика, в зависимост от формата на обучение, вида на училището и спецификата на обучението, като наличието на тези учебни предмети, конкретното им разпределение, както и броят учебни часове за всеки от тях по класове и етапи се определят в държавния образователен стандарт за учебния план чрез рамковите учебни планове.*

(3) *Изключения се допускат при условия и по ред, определени в държавния образователен стандарт за учебния план за иновативните училища, в които общообразователната подготовка в средната степен може да се придобива чрез изучаване на интегративни учебни предмети, както и на нови допълнителни общообразователни учебни предмети, различни от посочените в чл. 3, ал. 1.*

(4) *Съдържанието на учебния предмет чужд език в първия гимназиален етап на средната степен на образование може да е различно в зависимост от това, дали учебният предмет се изучава интензивно, разширено, или не.*

(5) *Изключения по ал. 1 се допускат за професионалното образование във втория гимназиален етап, където вместо общообразователния учебен предмет чужд език се осъществява обучение по чужд език по професията.*

(6) *За придобиване на общообразователна подготовка учебният предмет чужд език може да се изучава и с други, различни от посочените в чл. 3, ал. 1, т. 2, езици, ако училищният учебен план предвижда това.*

(7) *За придобиване на общообразователна подготовка и в IX, и в X клас в училищата с интензивно изучаване на чужд език общообразователни учебни предмети може да се изучават на съответния чужд език в съответствие с държавния образователен стандарт за учебния план.*

Чл. 5. (1) *Интегративен учебен предмет по чл. 4, ал. 3 е учебен предмет, който обхваща пълно всички теми, компетентности и нови понятия, определени в учебните програми на два или повече общообразователни учебни предмети по чл. 3, ал. 1.*

(2) *Нов допълнителен учебен предмет по чл. 4, ал. 3 е общообразователен учебен предмет извън посочените в чл. 3, ал. 1, който:*

1. *се изучава наред с общообразователните учебни предмети по чл. 3, ал. 1, без да дублира темите, компетентностите и новите понятия, включени в учебните им програми за същия или друг клас;*

2. *е свързан с определена предметна област на познанието;*

3. *осигурява придобиване на система от компетентности, които са в съответствие с Европейската референтна рамка за ключовите компетентности за учене през целия живот, приета с Препоръка на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г., и са насочени към формирането на поне една от групите ключови компетентности по чл. 2, ал. 1.*

(3) *Учебното съдържание за учебните предмети по ал. 1 и 2 трябва да отговаря на възрастовите особености на учениците и да не вреди на психичното и физическото им здраве и развитието.*

Раздел III

Структура и съдържание на държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка

Чл. 6. (1) Държавният образователен стандарт за общообразователна подготовка е съвкупност от изисквания за резултатите от обучението по всеки общообразователен учебен предмет и определя компетентностите - знания, умения и отношения, които се очакват като резултати от обучението по учебния предмет в края на всеки етап от съответната степен на образование, както следва:

1. български език и литература (приложение № 1);
2. чужд език (приложение № 2);
3. математика (приложение № 3);
4. компютърно моделиране (приложение № 4);
5. информатика (приложение № 5);
6. информационни технологии (приложение № 6);
7. човекът и обществото (приложение № 7);
8. история и цивилизации (приложение № 8);
9. география и икономика (приложение № 9);
10. философия (приложение № 10);
11. гражданско образование (приложение № 11);
12. околна среда (приложение № 12);
13. човекът и природата (приложение № 13);
14. биология и здравно образование (приложение № 14);
15. физика и астрономия (приложение № 15);
16. химия и опазване на околната среда (приложение № 16);
17. музика (приложение № 17);
18. изобразително изкуство (приложение № 18);
19. технологии и предприемачество (приложение № 19);
20. физическо възпитание и спорт (приложение № 20).

(2) Структурата на държавния образователен стандарт по ал. 1 за всеки общообразователен учебен предмет включва:

1. степен и етап на образование;
2. специфични цели на обучението по учебния предмет в съответния етап;
3. области на компетентности, очаквани резултати от обучението (знания, умения и отношения) и връзката им с отделни ключови компетентности.

(3) Изискванията за резултатите от обучението по учебния предмет чужд език се разработват съгласно общите нива на компетентност, определени от Общата европейска езикова рамка, съотнесени в тяхната последователност към всички етапи и степени на образование съобразно вида на училището и спецификата на обучението.

Раздел IV

Учебни програми

Чл. 7. (1) Обучението за придобиване на общообразователната подготовка по всеки от учебните предмети по чл. 3, ал. 1 се осъществява по учебни програми, в които въз основа на съответните изисквания по чл. 6, ал. 1 се конкретизират компетентностите на учениците като очаквани резултати от обучението за класа.

(2) Учебните програми по ал. 1 определят целите на обучението, учебното съдържание и резултатите от обучението за съответния общообразователен учебен предмет в съответния клас.

(3) Изключения по ал. 1 се допускат за иновативните училища, за които учебни програми по всеки от общообразователните предмети по чл. 3, ал. 1 може да се утвърждават в съответствие с изискванията по чл. 6, ал. 1 за един или повече класове или за целия за етап от степента, в които учебното съдържание от утвърдените по ал. 2 учебни програми е реструктурирано в рамките на отделния клас или между класовете в етапа.

(4) За обучението по учебните предмети по чл. 5 в иновативните училища учебните програми конкретизират компетентностите на учениците като очаквани резултати от обучението за класа.

Чл. 8. (1) Всяка учебна програма съдържа:

1. кратко представяне на учебната програма;
2. очаквани резултати от обучението по учебния предмет в края на класа за постигане на компетентностите, посочени в съответните изисквания по чл. 6, ал. 1, а за учебните програми за повече от един клас в иновативните училища - в края на класовете;

3. учебно съдържание (теми, компетентности като очаквани резултати от обучението, нови понятия);

4. препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината;

5. специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците;

6. дейности за придобиване на ключовите компетентности, както и междупредметни връзки.

(2) Учебните програми по учебния предмет чужд език се разработват за последователно покриване на общите нива на компетентност, определени от Общата европейска езикова рамка.

Чл. 9. (1) Учебните програми по чл. 7, ал. 1 се утвърждават от министъра на образованието и науката.

(2) Учебните програми по чл. 7, ал. 3 и 4 за иновативните училища се утвърждават от директора на училището.

Раздел V

Годишно тематично разпределение

Чл. 10. Годишното тематично разпределение представлява дидактически план за работа на учителя за практическото постигане на заложените в съответната учебна програма цели на обучението за постигане на очакваните резултати и за придобиване на общообразователната подготовка в съответствие с предвиденото в учебния план.

Чл. 11. Годишното тематично разпределение има съществена роля за ритмичното разпределение на учебното съдържание по съответния учебен предмет за даден клас и за планиране на съответстващите учебни дейности, свързани с преподаване на нов учебен материал, упражнения, преговор, както и за гарантиране на изпълнението на учебната програма.

Чл. 12. Годишното тематично разпределение по учебен предмет има следната структура:

1. разпределение на темите, компетентностите като очаквани резултати от обучението и новите понятия според учебната програма по учебни седмици за всеки от учебните срокове;

2. контекст и дейности за всяка урочна единица;

3. методи и форми на оценяване по теми и/или раздели.

Чл. 13. Годишното тематично разпределение се разработва от преподаващия учител за всяка учебна година и за всеки клас, като се отчитат интересите на учениците и спецификата на образователната среда.

Чл. 14. Годишното тематично разпределение на учителя за съответната учебна година и за съответния клас се утвърждава от директора на училището преди началото на учебната година.

Чл. 15. Годишното тематично разпределение подлежи на изменение, допълнение и реструктуриране при възникнали обстоятелства от обективен характер и промените се осъществяват при условията и по реда на чл. 13 и 14.

Чл. 16. Годишното тематично разпределение подлежи на контрол от страна на директора на училището, на регионалното управление на образованието и на Министерството на образованието и науката.

Преходни и заключителни разпоредби

§ 1. (1) Учебните програми, утвърдени при условията и по реда на тази наредба, влизат в сила за учениците, които през учебната 2016 - 2017 г. постъпват в I и в V клас, учениците, които през учебната 2017 - 2018 г., учебната 2018 - 2019 г. и учебната 2019 - 2020 г. постъпват в I, в V и в VIII клас, както и учениците, които през учебната 2020 - 2021 г. постъпват в VIII клас.

(2) През учебните години по ал. 1 учениците извън посочените в ал. 1 се обучават и завършват обучението си в съответния етап по учебни програми, утвърдени въз основа на отменената Наредба № 2 от 2000 г. за учебното съдържание (ДВ, бр. 48 от 2000 г.) при условията и по реда на Закона за народната просвета, Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план и подзаконовите актове за прилагането им.

§ 2. Наредбата влиза в сила от деня на обнародването ѝ в „Държавен вестник“ и отменя Наредба № 2 от 2000 г. за учебното съдържание (обн., ДВ, бр. 48 от 2000 г.; изм., бр. 46 от 2004 г.; изм. и доп., бр. 58 от 2006 г.).

§ 3. Тази наредба се издава на основание чл. 22, ал. 3 във връзка с чл. 22, ал. 2, т. 4 от Закона за предучилищното и училищното образование.

Министър: Тодор Танев

Приложение № 1 към чл. 6, ал. 1, т. 1

ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК КОМПОНЕНТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **ОСНОВНА**

ЕТАП: **НАЧАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Овладяване на основни правила на българския книжовен език
- Формиране на умения за уместна употреба на езикови средства в различни комуникативни ситуации
- Формиране на умения за четене и разбиране на текстове, функциониращи в комуникативната ситуация
- Формиране на умения за създаване на текстове, свързани с различни комуникативни цели и ситуации

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език**
- 2 Умения за общуване на чужди езици**
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите**
- 4 Дигитална компетентност**
- 5 Умения за учене**
- 6 Социални и граждански компетентности**
- 7 Инициативност и предприемчивост**
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество**
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт**

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1 2 3 4 5 6 7 8 9								
		<i>В резултат на обучението ученикът:</i>								
Езикови компетентности	Разграничава звук и буква в състава на думата.	X	X	X		X				
	Разграничава звуковите единици на езика и техни признаци.	X	X							
	Разграничава сричките в думата, включително ударената сричка.	X	X							
	Прилага правописни правила за гласни и за съгласни звукове в различни фонетични позиции.	X				X				
	Разпознава видове морфеме (представка и корен).	X								
	Образува нови думи с изучените морфеме: сродни думи, сложни думи.	X			X					
	Разпознава частите на речта (съществителни имена, прилагателни имена, глаголи, лични местоимения и числителни имена).	X								
	Определя граматически признаци на изучените части на речта.	X								
	Образува правилно граматическите форми на изучените части на речта и ги употребява уместно.	X								
	Прави справка в тълковен речник за значението на определена дума.	X			X	X				
	Определя лексикалното значение на думи за назоваване на заобикалящата действителност в съответствие с комуникативна ситуация.									
	Разграничава пряко значение от преносно значение на думата.	X	X		X	X	X			
	Употребява уместно в речта думи с близко значение и думи с противоположно значение (синоними и антоними).	X								
	Разграничава словосъчетание от изречение.	X	X							
	Разграничава просто изречение от сложно изречение.	X	X							
	Прилага различни начини за свързване на прости изречения в сложно изречение.	X		X						
	Образува различни по цел на изказване и по състав изречения в зависимост от комуникативната ситуация.	X	X	X			X	X	X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	<i>В резултат на обучението ученикът:</i>									
Комуникативноречевите компетентности	Оформя пунктуационно правилно простите изречения.	X				X				
	Използва речевия етикет при поздравления и обръщения.	X		X		X	X	X		
	Прилага правилата за речева учтивост (благодарност, молба, съгласие, несъгласие).	X	X			X	X	X		
	Ориентира се в комуникативноречевата ситуация (Кой говори? На кого говори? Защо? Кога? Как? Къде?).	X	X			X	X	X		
	Уместно употребява езикови и неезикови средства според комуникативната ситуация.	X	X	X		X	X		X	
	Коментира факти и идеи от свой и от чужд текст.	X	X			X		X	X	
	Прави умозаклучения и изводи, свързани със съдържанието, с езика и със структурата на текста.	X	X			X	X	X	X	
	Търси и извлича конкретна информация от художествен и от нехудожествен текст.	X	X	X					X	X
	Изразява собствено мнение и го аргументира с оглед на ситуацията на общуване.	X	X	X		X			X	X
	Осмисля зададената тема на текста за съчинение и се придържа към нея при писане.	X							X	
	Разбира връзката между темата и заглавието на текста.	X								
	Пише под диктовка текст в съответствие с изучените правописни правила.	X	X	X		X				
	Създава текст, чрез който преразказва подробно или сбито съдържанието на чужд художествен/нехудожествен повествователен текст.	X								X
	Създава кратки текстове: поздравителна картичка, съобщение, покана, писмо.	X		X	X		X	X	X	
	Съчинява текст: описание, по преживявана случка, по въображение, по словесна опора, по картина или по серия от картини.	X			X		X		X	
Редактира свой и чужд текст.	X		X	X						
Практически прилага правила за	X	X	X	X	X		X	X	X	

Област на
компетентност

Знания, умения и отношения

1 2 3 4 5 6 7 8 9

*В резултат на обучението
ученикът:*

общуване в интернет и чрез електронни
средства.

ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА КОМПОНЕНТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА	ЕТАП: ПРОГИМНАЗИАЛЕН
---------------------------------------	-----------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Овладяване на основни езикови правила
- Придобиване на знания за системата и за структурата на българския език с цел разширяване езикови ресурси в речта на ученика
- Изграждане на умения за създаване и за възприемане на текстове, често използвани в речта на ученика

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език
- 2 Умения за общуване на чужди езици
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
- 4 Дигитална компетентност
- 5 Умения за учене
- 6 Социални и граждански компетентности
- 7 Инициативност и предприемчивост
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие, за здравословен начин на живот и спорт

Област на
компетентност

Знания, умения и отношения

1 2 3 4 5 6 7 8 9

В резултат на обучението ученикът:

Социокултурни компетентности	Разбира зависимостта на езиковите средства от речевата ситуация и ги използва в съответствие с нея.	X		X	X					
	Разпознава вида на текста според сферата на общуване.	X		X	X					
	Владее речевия етикет при публично общуване.	X		X	X					
	Разказва, преразказва, описва, задава въпроси и дава отговори по поставена от друг или по избрана от него тема.	X		X	X	X				
	Изразява твърдения и се аргументира.	X			X	X				

Област на
компетентност

Знания, умения и отношения

1 2 3 4 5 6 7 8 9

В резултат на обучението ученикът:

самопредставяне

– отговор на научен въпрос, отговор на
житейски въпрос и отговор на нравствен
въпрос.

Писане

X X

Планира, структурира, композира и
графично оформя текста, който създава.

Спазва изучените книжовни езикови
правила. Използва уместно езикови
средства.

X X

Има формирани правописни навици по
отношение на често употребявани думи и на
думи от терминологичната лексика.

X X

Редактира текст.

X X

Създава в писмена форма:

X X X X X

– текст за представяне и текст за
самопредставяне

– обява, делова покана

– план на текст

– анотация

– отговор на научен въпрос, отговор на
житейски въпрос и отговор на нравствен
въпрос.

**ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА КОМПОНЕНТ
БЪЛГАРСКИ ЕЗИК**

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **СРЕДНА**

ЕТАП: **ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Развиване на уменията на учениците да търсят, да извличат, да обработват и да използват и различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи, както и на уменията за различни видове информация по зададени параметри
- Познаване и прилагане на книжовните езикови норми
- Придобиване на умения за сравняване и за анализиране на различни проблеми при участие в дискусия, на умения за създаване на устни и на писмени текстове

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език
- 2 Умения за общуване на чужди езици
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
- 4 Дигитална компетентност
- 5 Умения за учене
- 6 Социални и граждански компетентности
- 7 Инициативност и предприемчивост
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>В резултат на обучението ученикът:</i>										
Социокултурни компетентности	Разграничава видовете функционални стилове (разговорен, художествен, научен, официално-делови, публицистичен).	X			X		X			
	Разбира отношението между речево поведение и особеностите на конкретната комуникативна ситуация.	X			X		X			
	Оценява идеи, тези и аргументи съобразно своя опит.	X						X		
	Търси, извлича, обработва и използва информация от различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи.	X				X	X	X		
	Представя различни видове информация по зададени параметри.	X				X	X	X		
Езикови компетентности	Познава и прилага книжовните езикови норми.	X			X					
	Открива и редактира стилно-езикови грешки.	X			X					
	Задълбочава знанията си за лексикални и за граматични особености на книжовния български език.	X					X			
	Разпознава езикови особености на текстове, характерни за различните функционални стилове.	X			X		X			
Комуникативни компетентности	<i>Слушане</i>									
	Сравнява и анализира различни проблеми при участие в диалог и в дискусия.	X					X			
	<i>Четене</i>									
	Сравнява и анализира проблеми в текстове	X			X		X			

Област на компетентност	Знания, умения и отношения									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9

В резултат на обучението ученикът:

от различни функционални стилове.

Говорене

Спазва нормите на книжовния изговор. **X** **X**

Подготвя и представя публично изказване по различни проблеми – по морален проблем, по житейски проблем, по граждански проблем. **X X X X**

Писане

Спазва книжовните езикови норми. **X X**

Създава в писмена форма: **X X X X**

- електронно писмо
- резюме на научен текст
- резюме на медиен текст
- заявление
- делово писмо
- CV
- есе по морален проблем
- есе по граждански проблем

ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА КОМПОНЕНТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: СРЕДНА	ЕТАП: ВТОРИ ГИМНАЗИАЛЕН
--------------------------------------	--------------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Усъвършенстване на уменията на учениците да търсят, да анализират и да синтезират информация от различни информационни източници и развиване на уменията да я обработват и да я използват за решаване на комуникативни задачи
- Прилагане в речевата практика на книжовните езикови норми
- Усъвършенстване на уменията за сравняване и за анализиране на различни гледни точки при участие в диалог и в дискусия, на умения за създаване на устни и на писмени текстове

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език
- 2 Умения за общуване на чужди езици
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
- 4 Дигитална компетентност
- 5 Умения за учене
- 6 Социални и граждански компетентности
- 7 Инициативност и предприемчивост
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>В резултат на обучението ученикът:</i>										
Социокултурни компетентности	Съобразява езиковия си изказ с различни типове ситуации в социокултурните сфери.	X			X		X			
	Оценява идеи, тези и аргументи в съответствие със своя опит и спрямо познанията, които има за гражданското общество.	X					X			
	Търси, анализира и синтезира информация от различни информационни източници, обработва я и я използва за решаване на комуникативни задачи.	X				X	X	X		
	Подбира самостоятелно начините за успешно публично представяне на различни видове информация.	X				X	X	X		
Езикови компетентности	Владее книжовните езикови норми.	X			X					
	Разпознава и редактира стилно-езикови грешки.	X			X					
	Използва уместно езикови средства за създаване на текст съобразно социокултурната сфера при изпълнение на комуникативни задачи.	X				X		X		
Комуникативни компетентности	<i>Слушане</i>									
	Сравнява и анализира гледни точки при участие в диалог и в дискусия.	X					X			
	<i>Четене</i>									
	Сравнява и анализира гледни точки при четене на текстове от различни функционални стилове.	X				X		X		
	<i>Говорене</i>									
	Спазва правоговорната норма.	X								
	Подготвя и представя публично изказване	X	X		X		X			

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
В резултат на обучението ученикът:										
	по научен проблем.									
	Участва в интервю за кандидатстване за работа или за обучение.	X	X					X	X	
<i>Писане</i>										
	Спазва книжовните езикови норми.	X			X					
	Създава в писмена форма:	X	X		X		X			
	– конспект на научен текст									
	– библиография									
	– мотивационно писмо									
	– реферат									
	– есе по житейски проблем									

ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА	ЕТАП: НАЧАЛЕН
---------------------------------------	----------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Формиране на начални умения за възприемане, за осмисляне и за разграничаване на литературно анонимно/фолклорно произведение, на художествен текст и на нехудожествен текст
- Формиране на умения за четене и разбиране на значими произведения от българската и световната литература за деца и с образци на фолклора
- Овладяване на някои основни литературни понятия
- Овладяване на знания, умения и отношения, свързани със: общочовешките ценности и националните интереси
- Стимулиране на читателски интереси към литературата за деца

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
В резултат на обучението ученикът:										
Литературни компетентности	Разграничава художествен и нехудожествен текст; стихотворна и нестихотворна реч; повествование, описание, разсъждение; диалог и монолог.	X				X				
	Различава произведения от различни литературни и фолклорни видове, представени в учебното съдържание (<i>приказка, разказ, стихотворение,</i>	X				X			X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	<i>В резултат на обучението ученикът:</i> <i>басня, легенда, народна песен, гатанка, пословица).</i>									
	Осмисля връзката между епизодите и други композиционни елементи в контекста на посланието на художествения текст.	X	X		X					
	Задава въпроси по съдържанието на изученото литературно или фолклорно произведение.	X	X		X	X				
	Прави коментар в отговор на въпроси, свързани със съдържанието на художествения текст.	X	X		X				X	X
	Открива <i>епитет, повторение, сравнение</i> и <i>олицетворение</i> в литературни и фолклорни произведения.	X								
	Открива значението на непознати думи в контекста на изученото литературно или фолклорно произведение или с речник.	X				X				
	Познава съдържанието на значими произведения на класиката в литературата за деца и фолклора, на съвременната литература за деца, включени в учебното съдържание.	X				X				X
	Осмисля най-важното за характера на литературния герой и условността в неговия образ.	X								
	Изгражда си представа за автора чрез негови значими произведения.	X								X
	Установява сходство и различия между две или повече литературни и/или фолклорни произведения чрез съпоставката им.	X	X		X					
	Изразява емоционално-оценъчно отношение към герои, епизоди, картини, литературни и фолклорни произведения и автори.	X							X	X
Социокултурни компетентности	Ориентира се в структурата на литературното или на фолклорното произведение.	X				X				
	Доказва, че е разбрал смисъла на прочетеното.	X				X	X			
	Чете с разбиране материали от детски списания, енциклопедии, достъпна информация от интернет.	X	X	X	X	X		X	X	X
	Открива основни белези на своята национална идентичност и културна	X					X		X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9

В резултат на обучението ученикът:

различност в изучените литературни и фолклорни произведения.

Разказва по картина или по серия от картини (серия от илюстрации). X X X

Съставя в устна и в писмена форма благопожелания, свързани с празничния календар. X X X X X

Интерпретира текста на литературни и фолклорни произведения чрез участие в групови и в екипни дейности на игрови и сценични форми по текста на литературни и фолклорни произведения. X X X

ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА	ЕТАП: ПРОГИМНАЗИАЛЕН
---------------------------------------	-----------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Запознаване с моралните норми и ценности, формирани в историческото развитие на човешките общности за осмисляне на света модели – митичен, фолклорен и литературен
- Овладяване на знания и придобиване на умения, които дават възможност за пълноценно общуване като специфична, обогатяваща личността комуникация
- Развиване на способността за съпоставка между личния опит и образа на света, разгърнат в историята към изграждането на способност за критическо мислене и формиране на гражданска позиция

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език
- 2 Умения за общуване на чужди езици
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
- 4 Дигитална компетентност
- 5 Умения за учене
- 6 Социални и граждански компетентности
- 7 Инициативност и предприемчивост
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие, за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9

В резултат на обучението ученикът:

Област на
компетентност

Знания, умения и отношения

1 2 3 4 5 6 7 8 9

***В резултат на обучението
ученикът:***

въпрос

– разказ по въображение, разказ по
преживяно, разказ по зададени опори

– сбит преразказ, трансформиращ
преразказ.

Спазва книжовните езикови правила.

X X

Анализира сполучливостта на свои и на

X X X X

чужди текстове според

осъществяването на комуникативната

им задача.

ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **СРЕДНА**

ЕТАП: **ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

· Овладяване на знания и придобиване на умения, свързани с различни културни епохи в световни
различни периоди в българската литература

· Развиване на умения за тълкуване на изучените творби съобразно културноисторическите им
жанровите им характеристики, както и съобразно принадлежността им към съответно литературно на
проявленията на характерните му черти в тях

· Придобиване на умения за създаване на текстове с определена комуникативна цел

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност
5	Умения за учене
6	Социални и граждански компетентности
7	Инициативност и предприемчивост
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на

Знания, умения и отношения

1 2 3 4 5 6 7 8 9

компетентност

В резултат на обучението ученикът:

Област на	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
компетентност	<i>В резултат на обучението ученикът:</i>									
Социокултурни компетентности	Различава светогледни идеи, характерни за различни културни епохи (Античност, Средновековие, Ренесанс, Просвещение, Романтизъм, модерност) и за различни литературни периоди (Българско възрождане, българска литература от Освобождението до Първата световна война, българска литература между двете световни войни и българска литература след Втората световна война), и обяснява прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика.						X		X	
	Съпоставя с личния си опит интерпретирани в изучените текстове ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за различни културни епохи (Античност, Средновековие, Ренесанс, Просвещение, Романтизъм, модерност) и за различни литературни периоди (Българско възрождане, българска литература от Освобождението до Първата световна война, българска литература между двете световни войни и българска литература след Втората световна война), и обосновава позиция по тях.						X		X	
	Свързва изучените творби с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите и с мотивите им, с културната епоха на създаването и със съответното литературно направление.						X		X	
	Идентифицира и оценява в изучените текстове от различни културни епохи и/или литературни направления специфични начини за въздействие.						X		X	
	Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна задача – изследователска, комуникативна или творческа.	X	X		X	X	X			X
Литературни компетентности	Тълкува изучените творби от различни културни епохи (Античност, Средновековие, Ренесанс, Просвещение, Романтизъм, модерност) и от различни литературни периоди (Българско възрождане, българска литература от Освобождението до Първата световна война, между двете световни войни и след Втората световна война) съобразно културноисторическите им						X		X	

Област на	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
компетентност	<i>В резултат на обучението ученикът:</i> характеристики.									
	Разпознава словесни форми, родове и жанрове на литературата.									X
	Тълкува изучените творби съобразно родовите и/или жанровите им характеристики.									X
	Различава характерни черти и проявления на следните направления в литературата: <i>Романтизъм, реализъм, модернизъм</i> ; на Българското възрождане като литературен период и тълкува изучените творби съобразно принадлежността им към съответното направление или период или съобразно проявленията на характерните му черти в тях.							X		X
	Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява функциите им в изучените творби.	X						X		X
	Идентифицира и тълкува интерпретации на едни и същи мотиви и/или устойчиви сюжети в изучените творби от различни културни епохи и/или литературни направления.							X		X
	Комуникативни компетентности	Създава с определена комуникативна цел:	X	X		X	X	X		
.	есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) текст									
.	есе по граждански проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) текст									
.	резюме на съдържанието на (откъс от) изучен поведователен текст.									
	Спазва книжовните езикови норми.	X					X			
	Анализира и критично оценява свои и чужди текстове според осъществяването на комуникативните им цели.	X					X	X	X	

**ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА КОМПОНЕНТ
ЛИТЕРАТУРА**

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: СРЕДНА	ЕТАП: ВТОРИ ГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП
--------------------------------------	-------------------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Придобиване на умения за различаване в художествени творби на интерпретации на общочовешки теми, тълкуване на тези интерпретации съобразно тяхната специфика
- Развиване на умения за тълкуване на творби съобразно родовите и/или жанровите им характеристики
- Развиване на уменията за създаване на текстове с определена комуникативна цел

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език
- 2 Умения за общуване на чужди езици
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
- 4 Дигитална компетентност
- 5 Умения за учене
- 6 Социални и граждански компетентности
- 7 Инициативност и предприемчивост
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
В резултат на обучението ученикът:										
Социокултурни компетентности	Определя ценности и норми, проблеми и конфликти, заложен в интерпретацията на общочовешки теми в художествени творби, и ги съотнася помежду им.						X		X	
	Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в художествени творби ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с общочовешки теми, и аргументирано обосновава и защитава собствена позиция по тях.						X		X	
	Свързва изучените творби от българската литература с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите, с мотивите и с основните им теми.						X		X	
	Идентифицира и оценява в художествени творби специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с общочовешка тема.						X		X	
	Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна задача – творческа, интерактивна или по изследователски проект.	X	X		X	X	X		X	
Литературни	Различава в художествени творби	X					X		X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1 2 3 4 5 6 7 8 9								
		<i>В резултат на обучението ученикът:</i>								
компетентности	интерпретации на общочовешки теми и тълкува тези интерпретации съобразно тяхната специфика.									
	Разпознава жанрове на литературата.									X
	Тълкува художествени творби съобразно жанровете и/или родовите им характеристики.									X
	Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява значението им за специфични интерпретации на общочовешка тема в художествени творби.	X						X		X
	Съпоставя интерпретации на една и съща общочовешка тема в художествени творби и конструира връзки между творбите.		X					X		X
Комуникативни компетентности	Създава с определена комуникативна цел:	X	X		X	X	X			X
	· есе по житейски проблем, интерпретиран в една или в няколко художествени творби									
	· интерпретативно съчинение по проблем върху една или върху няколко художествени творби.									
	Спазва книжовните езикови норми.	X				X				
	Анализира и критично оценява свои и чужди текстове според осъществяването на комуникативните им цели.	X				X	X	X		

Приложение № 2 към чл. 6, ал. 1, т. 2

ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ ЧУЖД ЕЗИК

Изискванията за резултатите от обучението по учебния предмет чужд език определят очакваните резултати от обучението по чужд език в края на образователните етапи и степени в часовете от общообразователната подготовка. Те са разработени съобразно:

- Референтни документи на ЕС: Обща европейска езикова рамка; Европейска референтна рамка; учене през целия живот.

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ЧУЖД ЕЗИК

- да повишава езиковата и общата култура и културата на общуване на учениците;
- да насърчава учениците да осмислят националната си идентичност в условията на езиково и културно общуване;
- да изгражда межкултурни компетентности у учениците и да ги подготвя за общуване с други култури;
- да изгражда умения за самостоятелно развитие на учениците чрез: инициативност, творчество, критично мислене и др.;
- да развива у учениците умения за работа в екип;
- да научи учениците да използват информация от източници на чужд език;

- да използва чуждия език като средство за обучение по различни общообразователни учебни
- да изгради умения за учене, свързани с разбиране на информация, усвояване на знания и тяхната оценка;
- да създаде условия за изграждане на езикови компетентности на съответния език, включващи:

ЕЗИКОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език**
- 2 Умения за общуване на чужди езици**
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите**
- 4 Дигитална компетентност**
- 5 Умения за учене**
- 6 Социални и граждански компетентности**
- 7 Инициативност и предприемчивост**
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество**
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт**

Уменията за общуване на чужди езици е една от основните компетентности, дефинирани в Европейската референтна рамка като ключови за лична реализация, активен граждански живот и за интегриране в съвременното общество.

Обучението по чужд език във всички етапи и степени е свързано с обучението и по другите ключови компетентности.

Общообразователната подготовка по учебен предмет чужд език е неразделна част от системата на общообразователна подготовка в следните степени и етапи:

Степен	Етап	Клас
Средна степен на образование	Втори гимназиален етап	XI – XII клас
Средна степен на образование	Първи гимназиален етап	VIII – X клас
Основна степен на образование	Прогимназиален етап	V – VII клас
Основна степен на образование	Начален етап	II – IV клас

Изискванията за резултатите от обучението по учебния предмет чужд език отразяват:

- последователността в обучението по чужди езици в българското училище;
- ниво на владение на чуждия език.

Нивото на владение на чуждия език се отнася до задължителната подготовка.

Като следват принципа на постижимост, изискванията за резултатите от обучението по учебния предмет чужд език определят обема на учебното съдържание съобразно възрастовите характеристики на учениците и отразяват нивата на владение на чужд език за съответната образователна степен. Изискванията за резултатите от обучението по учебния предмет чужд език осигуряват равнопоставеност и интегрирано въвеждане и изграждане на четирите основни речеви умения: слушане, говорене, четене и писане, които са в основата на езиковите компетентности, необходими за изграждане на умения за живот.

Изискванията за резултатите от обучението по учебния предмет чужд език предвиждат взаимодействие:

- в рамките на общообразователен учебен предмет чужд език;
- между общообразователен учебен предмет чужд език и другите общообразователни учебни предмети.

Изискванията за резултатите от обучението по учебния предмет чужд език описват всяко ниво, което учениците трябва да достигнат в резултат на обучението при завършване на определена образователна степен или етап, съответстващо на нивата на владееене на чужд език А1 - В2.1 според Общата европейска езикова рамка.

НИВА НА ВЛАДЕЕНЕ НА ЧУЖД ЕЗИК

ПО ОБРАЗОВАТЕЛНИ ЕТАПИ И СТЕПЕНИ В СЪОТВЕТСТВИЕ С ОБЩАТА ЕВРОПЕЙСКА ЕЗИКОВА РАМКА

ОСНОВНА СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ

А. Начален етап

При завършване на **начален етап** се очаква учениците да владеят изучавания чужд език на ниво **A1**.

Б. Прогимназиален етап

При завършване на прогимназиалния етап – **основната степен на образование**, се очаква учениците да владеят изучавания чужд език на ниво **A2**.

СРЕДНА СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ

А. Първи гимназиален етап

При завършване на **първия гимназиален етап** на средната степен на образование (X клас) се очаква учениците да владеят два чужди езика на следните нива:

1. За училища с интензивно изучаване на чужд език:
  - 1.1. Интензивно изучавания първи чужд език на ниво **B1**
  - 1.2. Втория чужд език на ниво **A1**
2. За училища с неинтензивно изучаване на чужд език:
  - 2.1. Първия чужд език на ниво **A2**
  - 2.2. Втория чужд език на ниво **A1**

Б. Втори гимназиален етап

При завършване на **втория гимназиален етап** – **средната степен на образование** (XII клас), се очаква учениците да владеят два чужди езика на следните нива:

1. За училища с интензивно изучаване на чужд език:
  - 1.1. Интензивно изучавания първи чужд език на ниво **B2.1**
  - 1.2. Втория чужд език на ниво **A2**
2. За училища с неинтензивно изучаване на чужд език:
  - 2.1. Първия чужд език на ниво **B1.1**
  - 2.2. Втория чужд език на ниво **A2**

НИВО А1

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
	<i>В резултат на обучението ученикът може:</i>	
Слушане	<ul style="list-style-type: none"> - да разбира познати думи и изрази, свързани с конкретното му обкръжение, когато се говори бавно и ясно със стандартно произношение и характерна за езика интонация;	<ul style="list-style-type: none"> ▪ разбиране на общото съдържание; ▪ разбиране на кратки, ясни указания; ▪ разбиране на елементарни, полезни подробности.

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
Четене	<i>В резултат на обучението ученикът може:</i>	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да следва елементарни упътвания; ▪ да разбира общото съдържание на кратък елементарен текст; ▪ да се ориентира в пространството, времето и цифрите. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ общо разбиране на кратки и елементарни текстове; ▪ разбиране на несложни съобщения, указания и информация.
Говорене	При диалогична реч:	При диалогична реч:
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да общува по елементарен начин, подпомогнат от събеседника, който е готов да повтори бавно или преформулира казаното; ▪ да води елементарен разговор по познати теми, като задава и отговаря на елементарни въпроси; ▪ да се ориентира в пространството, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ комуникативно съответствие: адекватност по отношение на ситуацията, партньора; ▪ разбираемост на произношението; ▪ уместна употреба на лексиката; ▪ съобразяване с изучените

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
	<p><i>В резултат на обучението ученикът може:</i></p>	
	<p>времето и цифрите;</p>	<p>граматични норми на езика.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да изразява свои непосредствени желания и потребности; 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да установява кратък социален контакт, използвайки елементарни форми на вежливост; 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да говори макар и бавно, с по-дълги паузи и с произношение и интонация, ненарушаващи разбирането; 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да владее компенсаторни комуникативни стратегии. 	
	<p>При монологична реч:</p>	<p>При монологична реч:</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да се представя, използвайки прости изречения; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ кратко описание;
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да описва в много кратък вид хора, с които общува, условията си на живот и заобикалящата среда; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ съдържателно съответствие: адекватност по отношение на поставената задача;
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да разказва посредством прости фрази за всекидневните си дейности и предпочитания; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ уместна употреба на лексиката;
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да говори макар и бавно, с по-дълги паузи и с произношение и интонация, ненарушаващи разбирането; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ разбираемост на изказването, произношението, интонацията;
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да владее компенсаторни комуникативни стратегии. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ съобразяване с изучените граматични норми на езика.
<p>Писане</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да представя накратко личните си данни 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ съставяне на елементарен писмен текст с ограничен обем

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
---------------	-----------------------	---------------------------

В резултат на обучението ученикът може:

- във формуляр или въпросник; ▪ да описва с елементарни изрази и фрази себе си и хора от близкото обкръжение; ▪ да пише кратък текст за картичка, електронно съобщение или писмо, по зададени опори, като при необходимост ползва речник; ▪ да изпълнява елементарни проекти (творчески задачи) по зададени познати и/или изучени теми.	- думи; ▪ уместна употреба на лексиката; ▪ съобразяване с изучените граматични и правописни норми на езика; ▪ умение да се ползва речник.

НИВО А2

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
---------------	-----------------------	---------------------------

В резултат на обучението ученикът може:

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
---------------	-----------------------	---------------------------

В резултат на обучението ученикът може:

Слушане ▪ да разбира най-същественото в кратки послания, обяви и съобщения, представени с ясна дикция и нормално темпо на речта, стандартно произношение и характерна за езика интонация; ▪ да разбира често употребявана лексика и изрази, свързани с всекидневието, близкото обкръжение и др.; ▪ да проследява кратък разговор между носители на езика, като идентифицира лицата, темата на разговора, изразените мнения и чувства;	▪ разбиране на общото съдържание; ▪ разбиране на комуникативната насоченост на събеседника (цел, адресат); ▪ разбиране на конкретни подробности, които носят важна информация.

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
<i>В резултат на обучението ученикът може:</i>		
Четене	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да разбира основната информация от средствата за масово осведомяване (според личните си интереси). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ общо разбиране на съдържанието (съществени моменти в текста);
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да определя темата и извлича основната информация от ограничени по обем писмени текстове със стандартен език; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ разбиране на основната тема;
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да се ориентира и открива необходимата полезна информация в обяви, проспекти, реклами, менюта, разписания, указания за ползване и действие и др.; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ разбиране на конкретни подробности; ▪ разбиране на комуникативната насоченост и вида на текста.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да разбира кратки писма и електронни съобщения, определяйки изразените в тях намерения и чувства; 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да търси и намира необходима информация в интернет среда; 	
Говорене	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да се ориентира в несложни текстове с помощта на илюстративен материал в тях или като използва компенсаторни стратегии. 	
	При диалогична реч:	При диалогична реч:
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да общува във всекидневни ситуации, които изискват пряк обмен на информация по познати теми; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ съдържателно съответствие по отношение на поставената задача;
<ul style="list-style-type: none"> ▪ да установява контакт при изпълнението на лесни и обичайни задачи и дейности; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ комуникативно съответствие: адекватност по отношение на ситуацията, партньора; 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ да участва в разговор с кратки реплики, дори и да не разбира 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ уместна употреба и разнообразие на лексиката; 	

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
	<p data-bbox="427 264 826 331"><i>В резултат на обучението ученикът може:</i></p> <ul data-bbox="363 344 874 734" style="list-style-type: none"> <li data-bbox="363 344 874 412">изцяло всичко, разчитайки на помощта на събеседника; <li data-bbox="363 456 874 591">да говори макар и бавно, с паузи, с произношение и интонация, ненарушаващи разбирането; <li data-bbox="363 636 874 734">да владее компенсаторни комуникативни стратегии. <p data-bbox="363 779 715 808">При монологична реч:</p> <ul data-bbox="363 844 874 1697" style="list-style-type: none"> <li data-bbox="363 844 874 1055">да използва набор от изречения или изрази, за да опише с прости думи семейството и познати хора, условията си на живот и обкръжаващата го среда; <li data-bbox="363 1099 874 1234">да разказва за себе си, за настоящата си и предходна дейност, за бъдещите си планове; <li data-bbox="363 1279 874 1377">да изразява накратко своя преценка или мнение по познати теми; <li data-bbox="363 1422 874 1556">да говори макар и бавно, с паузи, с произношение и интонация, ненарушаващи разбирането; <li data-bbox="363 1601 874 1697">да владее компенсаторни комуникативни стратегии. 	<ul data-bbox="890 344 1406 524" style="list-style-type: none"> <li data-bbox="890 344 1406 450">разбираемост на изказването: произношение, интонация, гладкост; <li data-bbox="890 472 1406 524">граматична коректност.
<p data-bbox="188 1720 339 1749">Писане</p>	<ul data-bbox="363 1720 874 2027" style="list-style-type: none"> <li data-bbox="363 1720 874 1825">да формулира кратки съобщения и бележки; <li data-bbox="363 1848 874 1899">да попълва формуляри; <li data-bbox="363 1921 874 2027">да пише писмо или електронно писмо с цел покана или молба, извинение, 	<p data-bbox="890 844 1241 873">При монологична реч:</p> <ul data-bbox="890 909 1406 1491" style="list-style-type: none"> <li data-bbox="890 909 1406 960">описание, кратък разказ; <li data-bbox="890 983 1406 1140">съдържателно съответствие: адекватност по отношение на поставената задача; <li data-bbox="890 1162 1406 1296">уместна употреба и разнообразие на лексиката; <li data-bbox="890 1319 1406 1424">разбираемост на изказването: произношение, интонация, гладкост; <li data-bbox="890 1447 1406 1491">граматична коректност. <ul data-bbox="890 1720 1406 1989" style="list-style-type: none"> <li data-bbox="890 1720 1406 1854">съответствие на вида, структурата и съдържанието на текста с поставената задача; <li data-bbox="890 1877 1406 1989">уместна употреба и разнообразие на лексиката;

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
---------------	-----------------------	---------------------------

***В резултат на обучението
ученикът може:***

- отказ, изразяване на благодарност и др., използвайки несложни изрази и връзки; - да описва накратко събитие от личния си житейски опит; - да съставя кратък текст по зададени опори; - да изпълнява проекти (творчески задачи) по зададени теми.	съобразяване с граматичните и правописните норми.

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
---------------	-----------------------	---------------------------

***В резултат на обучението
ученикът може:***

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
---------------	-----------------------	---------------------------

***В резултат на обучението
ученикът може:***

Слушане - да разбира несложни текстове на стандартен език по познати теми; - да разбира общия смисъл на несложни текстове от по-широки области на обществения живот, с общо употребявана лексика и с нормално темпо на говорене, като при необходимост използва компенсаторни стратегии; - да разбира общия смисъл на информация от средствата за масово осведомяване; - да извлича обща информация и необходими подробности от текстове на стандартен език по познати теми.	- разбиране на общото съдържание; - разбиране на основна информация; - разбиране на подробности от текста; - намиране на конкретна информация в текста; - разбиране на комуникативната насоченост на събеседника (цел, адресат).

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
<i>В резултат на обучението ученикът може:</i>		
Четене	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да разбира текстове на стандартен език на познати теми и извлича основна информация и конкретни подробности; ▪ да разбира текстове (художествени и научнопопулярни) на теми от ежедневието и по актуални събития; ▪ да разбира обяснения, описания, инструкции и др.; ▪ да разбира описания на събития, чувства и желания в лична кореспонденция; ▪ да търси и намира необходима информация в интернет среда; ▪ да се ориентира в текстове и с помощта на ограничен илюстративен материал, като използва компенсаторни стратегии. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ общо разбиране на съдържанието; ▪ разбиране на основна тема; ▪ разбиране на подробности на текста; ▪ разбиране на комуникативното намерение на автора (цел, адресат); ▪ намиране на конкретна информация при четене.
Говорене	<p>При диалогична реч:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ да води разговор по познати теми, дори понякога да прави паузи, за да обмисля и коригира казаното; ▪ да изразява и реагира на чувства (удивление, щастие, тъга, интерес, безразличие т.н.); ▪ да изразява лично мнение при общуване; ▪ да се справя в речеви ситуации от 	<p>При диалогична реч:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ съдържателно съответствие по отношение на поставената задача; ▪ комуникативно съответствие: адекватност по отношение на ситуацията, партньора; ▪ уместна употреба и разнообразие на лексиката; ▪ разбираемост на изказването;

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
<i>В резултат на обучението ученикът може:</i>		
	ежедневието по познати теми;	произношение, интонация, гладкост;
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да говори относително гладко, без големи паузи, с произношение и интонация, близки до стандартните; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ съобразяване с граматичните норми на езика.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да владее компенсаторни комуникативни стратегии. 	
	При монологична реч:	При монологична реч:
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да представя информация по дадена тема, като успява да открои най-важното; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ съдържателно съответствие по отношение на поставената задача;
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да описва случки, събития и преживявания, като използва думи и изрази от изучените теми; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ уместна употреба и разнообразие на лексиката;
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да преразказва устно кратки текстове; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ разбираемост на изказването: произношение, интонация, гладкост;
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да обяснява и да посочва причините за своите планове и намерения; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ съобразяване с граматичните норми на езика.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да прави кратка презентация на позната тема; 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да говори относително гладко, без прекалено големи паузи, с произношение и интонация, близки до стандартните; 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да владее компенсаторни комуникативни стратегии. 	
Писане	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да създава описателни и повествователни текстове на теми от ежедневието и/или по познати и 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ съответствие на вида, структурата и съдържанието на текста с поставената задача;

Умение**Компетентности****Очаквани резултати*****В резултат на обучението
ученикът може:***

актуални теми;

- да създава кратки информативни текстове;
- да попълва формуляри, анкети и др. с изискване за подробна информация, излагане на лично мнение или натрупан опит;
- да разработва проекти (творчески задачи) по познати теми, като ползва различни източници;
- да води лична кореспонденция, като описва събития и впечатления;
- да разказва/преразказва история.

- спазване на изискванията на съответния жанр;
- спазване на логическата свързаност и последователност на изложението;
- уместна употреба и разнообразие на лексиката;
- съобразяване с граматичните и правописните норми на езика.

НИВО В1.1**Умение****Компетентности****Очаквани резултати*****В резултат на обучението
ученикът може:*****Слушане**

- да разбира несложни текстове на стандартен език по познати теми;
  - да разбира общия смисъл на несложни текстове от по-широки области на обществения живот, с общоупотребявана лексика и с нормално темпо на говорене, като при необходимост използва компенсаторни стратегии;
  - да разбира общия смисъл на информация от средствата за масово осведомяване (според личните си интереси);
- разбиране на общото съдържание;
  - разбиране на основна информация;
  - разбиране на подробности от текста;
  - намиране на конкретна информация в текста;
  - разбиране на комуникативната насоченост на събеседника (цел, адресат).

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
<i>В резултат на обучението ученикът може:</i>		
Четене	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да извлича обща информация и необходими подробности от текстове на стандартен език по познати теми. ▪ да разбира текстове на стандартен език на познати теми и извлича основна информация и конкретни подробности; ▪ да разбира текстове (художествени и научнопопулярни) на теми от ежедневието; ▪ да разбира обяснения, описания, инструкции и др. и с помощта на речник; ▪ да разбира описания на събития, чувства и желания в лична кореспонденция; ▪ да търси и намира необходима информация в интернет среда; ▪ да се ориентира в текстове и с помощта на ограничен илюстративен материал, като използва компенсаторни стратегии. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ общо разбиране на съдържанието; ▪ разбиране на основна тема; ▪ разбиране на подробности на текста; ▪ разбиране на комуникативното намерение на автора (цел, адресат); ▪ намиране на конкретна информация при четене.
Говорене	При диалогична реч:	При диалогична реч:
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да води разговор по познати теми, дори понякога да прави паузи, за да обмисля и коригира казаното; ▪ да изразява и реагира на чувства (удивление, щастие, тъга, интерес, безразличие и т.н.); 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ съдържателно съответствие по отношение на поставената задача; ▪ комуникативно съответствие: адекватност по отношение на ситуацията, партньора; ▪

Умение

Компетентности

Очаквани резултати

В резултат на обучението ученикът може:

- да изразява лично мнение при общуване, като изразява съгласие или несъгласие;
- да се справя в речеви ситуации от ежедневието по познати теми;
- да говори относително гладко, може и с по-големи паузи, с произношение и интонация, близки до стандартните;
- да прилага компенсаторни комуникативни стратегии.

При монологична реч:

- да дава информация по дадена тема, като успява да открий най-важното;
- да описва случки, събития и преживявания, като използва думи и изрази от изучените теми;
- да преразказва устно кратки текстове;
- да посочва причини за свои планове и намерения;
- да прави кратка презентация на позната тема;
- да говори относително гладко, може и с по-големи паузи, с произношение и интонация, близки

уместна употреба и разнообразие на лексиката:

- разбираемост на изказването: произношение, интонация, гладкост;
- съобразяване с граматичните норми на езика.

При монологична реч:

- съдържателно съответствие по отношение на поставената задача;
- уместна употреба и разнообразие на лексиката;
- разбираемост на изказването: произношение, интонация, гладкост;
- съобразяване с граматичните норми на езика.

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
	<i>В резултат на обучението ученикът може:</i>	
	до стандартните;	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да владее компенсаторни комуникативни стратегии. 	
Писане	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да създава описателни и повествователни текстове на теми от ежедневието; ▪ да създава кратки информативни текстове; ▪ да попълва формуляри, анкети и др. с изискване за подробна информация, излагане на лично мнение или натрупан опит; ▪ да разработва проекти (творчески задачи) по познати теми, като ползва различни източници; ▪ да води лична кореспонденция, като описва събития и впечатления; ▪ да разказва/преразказва история. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ съответствие на вида, структурата и съдържанието на текста с поставената задача; ▪ спазване на изискванията на съответния жанр; ▪ спазване на логическата свързаност и последователност на изложението; ▪ уместна употреба и разнообразие на лексиката; ▪ съобразяване с граматичните и правописните норми на езика.

НИВО В2.1

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
	<i>В резултат на обучението ученикът може:</i>	
Слушане	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да разбира сравнително сложни текстове на стандартен език при нормално темпо на говорене; ▪ да разбира текст или разговор по познати теми в дадена професионална област от различни житейски ситуации (може да 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ общо разбиране на съдържанието (съществени моменти в текста); ▪ разбиране на основната тема; ▪ разбиране на подробности от текста; ▪

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
Четене	<i>В резултат на обучението ученикът може:</i>	
	<p>използва компенсаторни стратегии);</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ да разбира основната и конкретна информация от телевизионни и радиопредавания, интервюта, дискусии, пиеси, както и филми на стандартен език; ▪ да разбира основните идеи на сравнително сложни текстове на по-абстрактни теми; ▪ да използва различни стратегии при разбиране на текста; ▪ да разбира най-общо съдържащата се в текста имплицитна информация. <p>▪ да разбира основната идея и важността на съдържанието на новини, статии и репортажи по теми, свързани с неговите интереси или актуални за обществото;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ да разбира с помощта на речник текстове по теми от областта на изкуството и културата и да прави обобщение на основните моменти; ▪ да разбира лична и официална кореспонденция и с помощта на речник; ▪ да търси и намира информация в интернет среда; ▪ да разбира най-общо съдържащата се в текста имплицитна информация. 	<p>разбиране на комуникативното намерение на говорещия (цел, адресат);</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ разбиране на имплицитна информация. <p>▪ общо разбиране на съдържанието;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ разбиране на основната тема; ▪ разбиране на подробности от текста; ▪ разбиране на имплицитна информация; ▪ разбиране на комуникативното намерение на автора (цел, адресат).
Говорене	При диалогична реч:	При диалогична реч:

Умение

Компетентности

Очаквани резултати

В резултат на обучението ученикът може:

- да води разговор при активно и равностойно участие в общуването, като използва изучен набор от изразни средства;
- да обменя фактологична информация по теми, свързани с неговите интереси
- да изразява емоции и отношение към определени събития и преживявания;
- да аргументира мнението си;
- да говори сравнително гладко, с по-малки паузи, с произношение и интонация, близки да стандартните;
- да владее компенсаторни комуникативни стратегии.

При монологична реч:

- да представя ясна и подробна информация, свързана с интересующите го области;
- да описва подробно случки, събития и преживявания и изразява лично мнение;
- да разказва сюжета на филм или пиеса;
- да изразява и обосновава свое мнение/становище по даден проблем/въпрос;

- съдържателно съответствие по отношение на поставената задача;
- комуникативно съответствие: адекватност по отношение на ситуацията, партньора;
- лексика и фразеология: уместна употреба и богатство на използваните средства;
- разбираемост на изказването: произношение, интонация, гладкост;
- съобразяване с граматичните норми на езика.

При монологична реч:

- съдържателно съответствие по отношение на поставената задача;
- комуникативно съответствие: адекватност по отношение на ситуацията, партньора;
- съответствие на вида текст;
- лексика и фразеология: уместна употреба и богатство на използваните средства;
-

Умение	Компетентности	Очаквани резултати
Писане	<i>В резултат на обучението ученикът може:</i>	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да подготвя и прави презентации; ▪ да говори сравнително гладко, с по-малки паузи, с произношение и интонация, близки да стандартните, като използва изучен набор от изразни средства; ▪ да владее компенсаторни комуникативни стратегии. ▪ да пише ясни и подробни текстове по разнообразни и/или изучавани теми; ▪ да пише резюме на текст; ▪ да обобщава информация от различни източници; ▪ да води официална кореспонденция; ▪ да разработва проект (творческа задача) по зададена тема, като използва различни източници; ▪ да участва в диалогична писмена комуникация (чат, скайп, вайбър и др.); ▪ да описва реални или въображаеми събития; ▪ да описва чувства, лични преживявания и отношения. 	<ul style="list-style-type: none"> разбираемост на изказването, произношение, интонация, гладкост; ▪ съобразяване с граматичните норми на езика. ▪ съответствие на вида, структурата и съдържанието на текста с поставената задача; ▪ лексика и фразеология – уместна употреба, богатство на използваните средства; ▪ съобразяване с граматичните и правописните норми на езика.

Приложение № 3 към чл. 6, ал. 1, т. 3
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ МАТЕМАТИКА

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА	ЕТАП: НАЧАЛЕН
---------------------------------------	----------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Усвояване на естествените числа и принципа за образуването на редицата на естествените числа
- Овладяване на алгоритми за смятане – събиране, изваждане, умножение и деление
- Овладяване на знания за мерни единици за дължина, маса и време и на умения за действия с ед
- Разпознаване на геометрични фигури
- Формиране на начални умения за измерване и чертане
- Формиране на умения за описване на ситуации от реалния свят с математически модели
- Изграждане на умения за прилагане на някои рационални подходи при решаване на задачи
- Формиране на интерес към математиката
- Изграждане на умения за самоконтрол и самооценка

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език
- 2 Умения за общуване на чужди езици
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
- 4 Дигитална компетентност
- 5 Умения за учене
- 6 Социални и граждански компетентности
- 7 Инициативност и предприемчивост
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
компетентност	<i>В резултат на обучението ученикът:</i>									
Числа	Чете, пише и сравнява естествени числа.	X		X	X	X				
	Познава десетичната позиционна бройна система.	X		X						
	Събира и изважда естествени числа.	X		X	X	X				
	Умножава и дели с едноцифрено и с двуцифрено	X		X	X					
	число.									
	Използва връзките между компонентите на аритметичните действия за намиране на неизвестен компонент.				X	X				
	Разпознава римски цифри.	X	X	X	X	X	X			
Равнинни	Разпознава като части от цяло половина (една втора), третина (една трета), четвъртина (една четвърт) и десетина (една десета).	X		X	X		X			
	Разпознава <i>точка, права и крива линия;</i>				X	X				

Област на	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
компетентност	В резултат на обучението ученикът:									
фигури	лъч, отсечка, ъгъл, триъгълник, правоъгълник, квадрат, окръжност и елементите им. Определя вида на ъгъл и на триъгълник. Чертае отсечка по дадена дължина и ъгъл по дадена градусна мярка. Чертае триъгълник и правоъгълник върху квадратна мрежа.	X	X	X	X					
Измерване	Познава мерните единици и връзките между производните им: · дължина (мм, см, дм, м, км); · маса (грам, килограм, тон); · време (секунда, минута, час, денонощие, седмица, месец, година, век); · пари (стотинка, лев); · ъгъл (градус). Познава мерните единици за лице (кв. мм, кв. см, кв. дм, кв. м, кв. км, декар). Измерва отсечки и ъгли. Извършва действия с изучените еднородни мерни единици за дължина, маса и лице и с пари. Намира обиколката на триъгълник и правоъгълник и лице на правоъгълник. Използва правилно чертожните инструменти линия, триъгълник, ъгломер и пергел.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Моделиране	Моделира с числови изрази ситуации, описани с отношенията „с повече“, „с по-малко“, „пъти по-голямо“ и „пъти по-малко“. Описва ситуации от заобикалящия го реален свят с математически модел. Интерпретира съдържателно информация от различни източници и получени резултати при решаване на задачи. Прави правдоподобни предположения по събрани данни от заобикалящия го реален свят.	X	X	X	X	X	X	X	X	X

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **ОСНОВНА**

ЕТАП: **ПРОГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Формиране на логическо мислене, комбинативност, наблюдателност и на математическа компетентност.
- Емпирично формиране на част от геометричните знания.
- Създаване на представа за аксиоматично изграждане на теория.
- Формирането на математическа компетентност за етапа трябва да става главно на познавателно ниво, като се развие способността ученикът да прилага математически разсъждения за решаване на проблеми в различни области и от ежедневието.
- Математическата компетентност относно необходимите знания по математика на този етап включват изучаваните рационални числа, мерки, мерни единици, геометрични фигури, основни действия и основни понятия, разбиране на математическите твърдения, както и отношение към въпросите, на които математикът предложи отговор.

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език**
- 2 Умения за общуване на чужди езици**
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите**
- 4 Дигитална компетентност**
- 5 Умения за учене**
- 6 Социални и граждански компетентности**
- 7 Инициативност и предприемчивост**
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество**
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт**

Области на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>В резултат на обучението ученикът:</i>										
Числа. Алгебра	Сравнява рационални числа и извършва действията събиране, изваждане, умножение, деление и степенуване (степен с естествен степенен показател, степен с цял показател); закръглява рационални числа с определена точност; умее да представя числата в стандартен запис.	X	X	X	X	X				
	Пресмята числови изрази в множеството на рационалните числа.	X	X	X	X					
	Извършва действията (събиране, изваждане, умножение, деление и степенуване с цял степенен показател) с цели изрази, извършва тъждествени преобразувания с тях и пресмята стойност на цял израз.	X	X	X				X		
	Решава линейни уравнения без параметър, уравнения, свеждащи се до линейни от вида $(ax+b)(cx+d)=0$ и модулни уравнения от вида $ ax+b =c$.	X	X	X						X
	Решава линейни неравенства с едно	X	X	X						X

Области на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
	<i>В резултат на обучението ученикът:</i>										
	неизвестно без параметър.										
Фигури и тела	Знае основните равнинни геометрични фигури: триъгълник, четириъгълник, правилен многоъгълник и окръжност, техните елементи, видове, техни свойства и признаци и умее да ги прилага.	X	X	X	X	X			X	X	
	Познава права призма, пирамида, прав кръгов цилиндър, прав кръгов конус, знае елементите и развивките им; познава сфера и кълбо и знае елементите им.	X	X	X	X	X	X	X	X		
	Определя по вид и намира ъгли, получени при пресичането на прави в равнината.	X		X	X	X					
	Прилага признаците за еднаквост на триъгълници.	X		X	X	X					
	Прилага Питагоровата теорема.	X		X	X	X					
	Построява геометрични обекти, описани в основните построятелни задачи.	X		X	X	X				X	
	Прилага формулите за периметър и лице на основни равнинни фигури.	X		X	X	X			X		
Функции. Измерване	Прилага формулите за лице на повърхнина и обем на ръбести и валчести тела.	X		X	X	X		X			
	Разбира връзките между кратни и производни на мерните единици и умее да преминава от една мерна единица в друга.	X		X	X	X	X			X	
	Построява точка по дадени координати и определя координати на точка спрямо Декартова координатна система в равнината.	X		X		X	X	X		X	
	Разбира на конкретно ниво смисъла на логическите съюзи „и“, „или“, „ако..., то...“, отрицанието „не“ и на релациите „следва“ и „еквивалентност“.	X		X	X	X	X	X	X	X	X
	Преценява вярност и рационалност в конкретна ситуация и умее да обосновава изводи.	X		X	X	X	X	X	X	X	X
Логически знания	Образува на конкретно ниво отрицание на съждение.	X		X	X	X	X	X	X		
	Разбира смисъла на думите определение, аксиома, теорема, разграничава условие от заключение на теорема.	X		X		X	X		X		
	Познава метода за доказване на твърдение чрез допускане на противното.	X		X		X	X	X	X		
	Събира систематично, организира и описва данни и ги представя по различни начини.	X		X	X	X	X	X	X	X	X
Елементи от вероятности и	Разчита, интерпретира и оценява	X		X	X	X	X	X	X	X	

Области на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
--------------------------	----------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---

В резултат на обучението ученикът:

статистика

информация, представена с текст, с графики, с таблици или с диаграми.

Умее да намира средноаритметично и да го използва за интерпретиране на данни. **X X X X X X X X**

Умее да намира подмножество на дадено множество и сечение/обединение на множества. **X X X X X X X X**

Използва множества от данни за отговаряне на въпроси и за решаване на задачи. **X X X X X X X X**

Знае понятието „случайно събитие“ на най-просто ниво, може да пресмята вероятност на случайно събитие като отношение на възможности. **X X X X X X X X**

Умее да построява кръгови диаграми и да интерпретира данни. **X X X X X X X X**

Умее да прилага определението на класическа вероятност. **X X X X X X X X**

Моделиране

Знае понятието „процент“ и умее да представя и намира определено количество по различни начини. **X X X X X X X X**

Знае понятието „лихва“ и го прилага в задачи. **X X X X X X X X**

Оценява и интерпретира съдържателно получен при моделиране резултат и предвижда в определени рамки очакван резултат. **X X X X X X X X**

Моделира с числов или с цял алгебричен израз. **X X X X X X X X**

Моделира с линейни уравнения или с уравнения, свеждащи се до линейни; моделира с линейни неравенства. **X X X X X X X X**

Знае понятието „пропорция“, основното свойство на пропорциите и може да го прилага при решаване на задачи. **X X X X X X X X**

Познава права и обратна пропорционалност и умее да ги прилага в практически задачи. **X X X X X X X X**

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **СРЕДНА**

ЕТАП: **ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Формиране на логическо и пространствено мислене, наблюдателност и на математическа компетентност.
- Формирането на математическа компетентност за етапа е на познавателно, комуникационно и аналитично ниво, като се развие способността и желанието на индивида да използва математически методи на мислене и на представяне - чрез

Области на компетентност

Знания, умения и отношения

1 2 3 4 5 6 7 8 9

В резултат на обучението ученикът:

– системи уравнения от първа и втора степен с две неизвестни без параметър чрез заместване или събиране;

– системи линейни неравенства с едно неизвестно без параметър;

– ирационални уравнения без параметър, записани с квадратни корени, съдържащи до два радикала.

Фигури и тела

Знае основните равнинни геометрични фигури: триъгълник, четириъгълник, правилен многоъгълник и окръжност, основните забележителни точки в триъгълник, взаимното положение на прави и окръжности и може да прилага техните свойства.

X X X X X X X

Знае признаците за подобни триъгълници и умее да ги прилага.

X X X X X

Знае:

X X X X

– метрични зависимости в правоъгълен триъгълник и умее да го решава;

– синусова и косинусова теорема;

– умее да решава произволен триъгълник;

– умее да решава правоъгълен и равнобедрен трапец;

– умее да решава успоредник.

Определя по вид и намира ъгли, свързани с окръжност, и познава вписани и описани многоъгълници; прилага метрични зависимости в окръжност.

X X X X

Познава успоредност и перпендикулярност между прави и равнини в пространството и умее да ги прилага за намиране на елементи на права призма, пирамида, цилиндър, конус, сфера и кълбо.

X X X X X X X

Функции. Измерване

Знае:

X X X X X

– понятието числова функция, начини на задаване;

Области на компетентност

Знания, умения и отношения

1 2 3 4 5 6 7 8 9

В резултат на обучението ученикът:

– понятията линейна и квадратна функция;

– свойства на линейната и на квадратната функция (монотонност, най-голяма и най-малка стойност).

Умее да построява графики на линейна и квадратна функция.

Пресмята стойности на: **X X X X X**

– изучените рационални функции и на аргумента им;

– тригонометрични функции при зададен аргумент и на аргумента при зададена стойност на тригонометричната функция (за ъглите α, β).

Прилага формулите за: **X X X X X**

– лица на равнинни фигури;

– лица на повърхнини и обеми на права призма, пирамида, цилиндър, конус, сфера и кълбо.

Конструира числова редица по дадено правило; знае аритметична и геометрична прогресия и техните свойства; решава практически задачи, свързани със сложна лихва. **X X X X X X X**

Логически знания

Разбира на конкретно ниво смисъла на логическите съюзи „и“, „или“, „ако..., то...“, отрицанието „не“ и на релациите „следва“ и „еквивалентност“. **X X X X X X X X**

Разбира на конкретно ниво смисъла на понятията „за всяко“, „съществува“, „необходимо условие“, „достатъчно условие“ и „необходимо и достатъчно условие“. **X X X X X X X X**

Прилага метода на еквивалентните преобразувания при решаване на уравнения, неравенства и системи. **X X X X X X X X**

Разграничава еквивалентни от нееквивалентни преобразувания при решаване на ирационални уравнения. **X X X X X X**

Умее да конкретизира общовалидно твърдение и обосновава невярност на твърдение с контрапример. **X X X X X X**

Области на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	<i>В резултат на обучението ученикът:</i>									
	Образува на конкретно ниво отрицание на твърдение.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Преценява вярност, рационалност и целесъобразност при избор в конкретна ситуация и обосновава изводи.	X		X	X	X	X	X	X	
	Умее да декомпозира стереометрична задача на планиметрични.	X		X	X	X	X	X	X	
Елементи от вероятности и статистика	Знае понятието множество, операции и релации, свързани с него, и умее да ги прилага в практически задачи.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Разграничава съединения без повторение в конкретна ситуация и ги пресмята по правилото за събиране, по правилото за умножение на възможности или по съответните формули.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Знае понятието класическа вероятност и умее да пресмята класическа вероятност в практически задачи.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Умее да намира сечение/обединение на множества и допълнение и подмножество на дадено множество.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Знае понятията генерална съвкупност и извадка.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Умее да намира централните тенденции в данни – мода, медиана, средноаритметично.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Разчита, интерпретира и оценява информация, представена с графики, с таблици или с диаграми.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Моделиране	Знае понятието вектор, операциите събиране и изваждане на вектори, умножение на вектор с число.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Моделира:	X		X	X	X	X	X	X	X
	– с квадратна функция;									
	– с уравнения, свеждащи се до квадратни;									
	– с дробни уравнения;									
	– със система уравнения от първа или втора степен с две неизвестни.									
	Оценява съдържателно получен резултат, коректност на аргументи и ги интерпретира; предвижда в определени рамки очакван от моделирането резултат.	X		X	X	X	X	X	X	X

Области на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
--------------------------	----------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---

В резултат на обучението ученикът:

Моделира процеси с прогресия.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Моделира с пермутации, комбинации и вариации.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **СРЕДНА**

ЕТАП: **ВТОРИ ГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Формиране на логическо мислене, комбинативност, наблюдателност и на математическа компетентност.
- Формирането на математическа компетентност за етапа е главно на комуникационно и аналитично ниво, като се развие способността да прилага математически разсъждения за решаване на проблеми в другите предметни области и ежедневието.
- Математическата компетентност на този етап включва фактологични и теоретични знания в широк контекст, както и набор от познавателни и практически умения, необходими за решаването на конкретни проблеми. Това означава разбиране на дадена реална ситуация, която води до математическа задача; решаване на задачата при използване на инструментни помощни материали (включително и технологии), които могат да подпомогнат математическите дейности, както и дълбоко познаване на ограниченията при използване на избраните инструменти.

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език
- 2 Умения за общуване на чужди езици
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
- 4 Дигитална компетентност
- 5 Умения за учене
- 6 Социални и граждански компетентности
- 7 Инициативност и предприемчивост
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Области на компетентност	Знания, умения и отношения
--------------------------	----------------------------

В резултат на обучението ученикът:

Числа.	Знае понятията степен и логаритъм и техните основни свойства.
Алгебра	Знае понятието корен n -ти и неговите свойства. Извършва тъждествени преобразувания на ирационални изрази, съдържащи квадратни и кубични корени, и корен 4-ти. Решава: – модулни уравнения и неравенства;

Области на компетентност

Знания, умения и отношения

В резултат на обучението ученикът:

- ирационални уравнения и ирационални неравенства с един радикал;
- основни показателни уравнения и неравенства;
- показателни уравнения, свеждащи се чрез полагане до квадратни;
- основни логаритмични уравнения и неравенства;
- логаритмични уравнения, свеждащи се чрез полагане до квадратни.

Фигури и тела Умее да решава успоредник, трапец, четириъгълник и правилен многоъгълник. Прилага знания от тригонометрията в планиметрията.

Функции. Измерване Знае тригонометрични функции на обобщен ъгъл, техните графики и свойства. Умее да преобразува тригонометрични изрази и да намира стойност на тригонометрични изрази. Умее да намира лице на четириъгълник и правилен многоъгълник. Знае графиките и свойствата на функциите

$$y = \sqrt{x}, \quad y = x^3, \quad y = \sqrt[3]{x}, \quad y = a^x \text{ и } y = \log_a x$$

Логически знания Разбира смисъла на понятията „за всяко“, „съществува“, „необходимо условие“, „достатъчно условие“ и „необходимо и достатъчно условие“. Образува отрицание на твърдение; обосновава изводи. Преценява вярност, рационалност и целесъобразност при избор на подход към решаването на проблем.

Елементи от вероятности и статистика Пресмята вероятност на сбор и на произведение на събития. Познава механизмите за обработване, представяне и анализиране на реални статистически данни. Оценява аргументи въз основа на анализ на реални данни. Разчита и интерпретира информация, представена с графики, с таблици или с диаграми. Знае понятието условна вероятност и умее да го прилага за намиране вероятност на сечение на две събития. Умее да разпознава и прилага модели на многократни опити с два възможни изхода в конкретни практически ситуации. Знае понятието геометрична вероятност и умее да я намира в конкретни ситуации върху правата и в равнината. Умее графично да представя данните чрез хистограма и полигон. Знае да построява и интерпретира таблица на акумулираните честоти. Умее графично да представя акумулираните честоти. Умее да оценява вероятност на съставно (сложно) събитие.

Моделиране Използва свойствата на елементарните функции при решаване на екстремални задачи.

Области на компетентност

Знания, умения и отношения

В резултат на обучението ученикът:

Умее да моделира геометрична ситуация с помощта на алгебричен или тригонометричен израз.

Моделира практически ситуации с алгебрични изрази.

Умее да прилага вероятност на съставно (сложно) събитие при решаване на конкретни проблеми.

Използва свойствата на изучените функции при решаване на екстремални задачи.

Приложение № 4 към чл. 6, ал. 1, т. 4

ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ КОМПЮТЪРНО МОДЕЛИРАНЕ

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **НАЧАЛНА**

ЕТАП: **НАЧАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

В резултат на обучението в начален етап ученикът ще може да:

- Работи с конкретно дигитално устройство и знае основни правила за безопасна работа с устройството
- Разпознава вида на данните, с които работи, и знае как да запазва и изтрива файлове
- Изразява идеи чрез моделиране във визуална среда за блоково програмиране
- Създава анимиран проект с използване на алгоритми с условие и повторение
- Различава дигитална и реална идентичност и знае основни правила за работа в дигитална среда

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език																			
2	Умения за общуване на чужди езици																			
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите																			
4	Дигитална компетентност																			
5	Умения за учене																			
6	Социални и граждански компетентности																			
7	Инициативност и предприемчивост																			
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество																			
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт																			
	Област на компетентност	Знания, умения и отношения									1	2	3	4	5	6	7	8	9	
		<i>В резултат на обучението ученикът:</i>																		
	Дигитални устройства	Знае как да започне и приключи работа с конкретно стационарно или мобилно дигитално устройство													X					
		Познава основните компоненти на дигиталното устройство и правилата за защита													X				X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Дигитална идентичност	Познава основните здравни, екологични и етични норми при работа с дигитални устройства				X	X		
Знае, че дигиталните устройства могат да изпълняват задачи, ако им зададем ясни и точни команди чрез специална среда, наречена операционна система					X					
Знае, че за участие в дейности в дигитална среда трябва да има дигитална идентичност					X	X				
Прави разлика между дигитална и физическа идентичност					X	X				
Знае защо не трябва да предоставя лични данни в дигитална среда					X	X				
Познава основните заплахи в дигитална среда и знае как да получи помощ при необходимост					X	X				
Информация	Посочва примери за различни видове информация				X					
	Знае, че данните в дигиталните устройства се съхраняват във вид на файлове, които може да се съхраняват в папки				X					
	Разпознава файлове с различен вид информация в средата, в която работи	X			X	X				X
	Разпознава и сравнява мерни единици за големината на файловете			X	X					
Алгоритми	Знае как да именува, запазва и изтрива файлове в средата, в която работи	X	X		X					
	Разбира, че дигиталните ресурси може да не са свободни за използване, копиране и разпространяване				X	X				
	Познава една визуална среда за блоково програмиране, с която може да създаде дигитално съдържание				X	X				
	Използва визуална среда за реализация на линеен алгоритъм				X					
	Използва изучаваната визуална среда за експериментиране				X	X				
	Създава проект, включващ повторения и условия		X	X						
	Създава проект, който включва анимация с повече от един обект и използване на звук и текст	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Представя в реална и виртуална среда свой проект	X	X		X				X	

Приложение № 5 към чл. 6, ал. 1, т. 5
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ ИНФОРМАТИКА

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **СРЕДНА**

ЕТАП: **ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

В резултат на обучението в първи гимназиален етап ученикът ще може да:

- Обяснява предмета и ролята на информатиката при моделиране на обекти
- Разграничава и използва различни типове примитивни данни
- Обяснява и прилага основните етапи при създаване и изпълнение на компютърна програма

- Използва визуално програмиране за създаване на несложни приложни софтуерни продукти със съвременен интерфейс на управление

- Представя аргументирано софтуерно приложение пред публика

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ
ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И
ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност
5	Умения за учене
6	Социални и граждански компетентности
7	Инициативност и предприемчивост
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
-------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Информатика	Описва предмета и ролята на информатиката за моделиране				X	X	X	X	X	X
	Познава представянето на информация във вид на данни				X					
	Посочва примери на обекти и явления, при които е практически приложимо използването на средствата на обектно-ориентираното моделиране				X	X	X		X	
Обектно-ориентирано програмиране	Обяснява основните етапи при създаване и изпълнение на компютърна програма				X	X			X	X
	Прилага обектно-ориентиран подход при създаване на несложна компютърна програма				X	X	X		X	X
	Описва основни начини за създаване, изпълнение и тестване на програмен проект в интегрирана среда за разработка			X		X	X		X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Графичен потребителски интерфейс	с използване на визуални графични средства							
Използва библиотеки от готови компоненти					X	X	X			
Спазва добър стил на програмиране	X		X	X	X				X	
Разбира и използва основни компоненти на среда за визуално програмиране при разработка на софтуер				X	X					
Проектира графичен потребителски интерфейс с визуални средства	X		X	X	X					X
Избира подходяща графична компонента в съответствие с необходимата функционалност на графичния интерфейс	X				X	X				X
Умее да настройва свойствата на графичните компоненти	X		X	X	X					
Програмира подразбиращи се събития за основни компоненти от графичния интерфейс	X		X	X	X					
Алгоритми и структури от данни	Разбира същността на „тип данни“	X	X	X	X					
	Разграничава различни типове данни	X	X	X						
	Определя подходящ тип данни за определена задача	X	X	X	X					
	Разбира същността на алгоритмите и начини за описанието им			X	X	X	X			
	Прилага основни управляващи конструкции	X	X	X	X					
	Структурира данни в едномерен масив			X	X	X				
	Прилага основни алгоритми за намиране на сума, минимален/максимален елемент и средно аритметично			X	X	X				
	Чете и записва данни в текстов файл			X	X	X				
Софтуерни приложения	Използва визуално програмиране за решаване на несложни задачи	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Създава програми за графично изобразяване на геометрични обекти със стандартни средства в езика	X	X	X	X					X
	Създава програмни приложения с мултимедийни компоненти		X	X	X	X				X
	Представя аргументирано разработено софтуерно приложение пред публика	X	X		X		X	X		

Приложение № 6 към чл. 6, ал. 1, т. 6

ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **ОСНОВНА**

ЕТАП: **ПРОГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Познаване на възможностите на информационните технологии и тяхното приложение в различни сфери на обществения живот и за личностно развитие
- Творческо използване на възможностите на съвременните информационни технологии за обработване на различен тип информация, за решаване на проблеми и за комуникация
- Изграждане на информационна култура, на критично и отговорно отношение към информацията

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност
5	Умения за учене
6	Социални и граждански компетентности
7	Инициативност и предприемчивост
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>													
		1	2	3	4	5	6	7	8	9				
Компютърни системи	Описва конфигурация на дигитално устройство (стационарно и мобилно) и различни носители на информация	X				X								
	Описва елементи на графичния потребителски интерфейс и обяснява предназначението им					X								
	Обяснява организацията на данни във файлова структура					X	X							
	Спазва основни правила и стандарти за работа с дигитални устройства и носители на информация					X							X	
	Умее да използва възможностите на дигиталните устройства за възпроизвеждане на мултимедийно съдържание					X						X		
	Разпознава и реагира по подходящ начин на съобщения, извеждани от приложения и/или операционната система					X								
	Извършва основни операции с файлове								X					

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Информация и информационни дейности	Извършва основни потребителски настройки на операционната система				X			
Посочва примери на съвременните постижения в областта на дигиталните технологии и приложението им					X	X				
Знае основни единици за измерване на дигитална информация				X	X					
Описва основните информационни дейности					X					
Разграничава употребата на различните видове софтуер					X					
Подбира подходящ софтуер за решаване на конкретен проблем					X	X				
Използва компютърни програми за работа с текст, графика, звук, видео, електронни таблици и презентации	X		X	X	X	X	X	X	X	X
Електронна комуникация	Създава, обработва и съхранява графична, текстова и звукова информация и ги комбинира	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Обработва мултимедийно съдържание	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Работи в екип при създаване на проект				X			X		
	Познава приложенията на интернет за комуникация и споделяне на информация				X					
	Взаимодейства в мрежова среда за обмен на данни и ползване на споделени ресурси				X	X				
	Осъществява сътрудничество чрез дигитални канали				X	X				
	Има представа за значението на електронните комуникации за функционирането и развитието на обществото				X	X				
Информационна култура	Изброява основни начини за търсене и обработване на дигитална информация		X	X	X	X			X	
	Търси и извлича информация при изпълнение на различни учебни задачи в мрежова среда		X		X	X				
	Знае и където е възможно, употребява български термини при описание на дейностите в дигитална среда	X			X					
	Представя в реална и виртуална среда своя проект пред публика	X			X					
	Познава и спазва правилата за безопасна работа с дигитални устройства и компютърни мрежи				X	X				

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Разбира същността на компютърните вируси и злонамерен софтуер, както и възможностите за предпазване от тях и отстраняването им					X			
Уважава правото на интелектуална собственост при използване на програми, файлове с данни и работа в компютърна мрежа					X			X		
Познава и спазва етични норми и поведение при работа в дигитална среда					X		X			

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **СРЕДНА**

ЕТАП: **ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Насочване на обучението предимно към придобиване на практически умения за ефективно прилагане на подходящи информационни технологии при решаване на ежедневни и актуални задачи за всеки гражданин на съвременното общество

- Осигуряване на обучение, даващо възможност за:

- познаване на най-новите постижения в областта на компютърните системи и мрежи и възможностите, които предоставят за комуникация, съвместна работа и личностно развитие

- познаване на различни видове съвременни операционни системи

- разграничаване на глобални и локални компютърни мрежи, разпознаване на основни мрежови устройства и съобщителни среди и предназначението им

- използване на възможностите на популярни приложни програми за повишаване на качеството и ефективността на работата

- развиване на умения за самостоятелно учене при разучаване на непознат софтуер и надграждане и осъвременяване на придобити знания и умения за използване на нови технологии

- работа онлайн в екип върху общ документ

- създаване и публикуване на сайтове в интернет по избрана тема

- формиране на умения за работа в екип при разработване, защитаване и документиране на групов проект

- изграждане на информационна култура за безопасно, етично и законосъобразно общуване в интернет - социални мрежи, дискуссионни форуми и др.

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност
5	Умения за учене
6	Социални и граждански компетентности
7	Инициативност и предприемчивост
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество

9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт										
Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Компютърни системи	Дава примери за съвременни постижения в областта на дигиталните технологии	X	X	X	X	X		
	Използва целенасочено съвременни дигитални устройства	X	X		X	X				X
	Описва основните принципи на действие на съвременните мобилни устройства	X	X	X	X	X	X			X
Информация и информационни дейности	Посочва различни начини за архивиране на данни и ги прилага	X	X	X	X	X				
	Обработва и съхранява и графични изображения в различни формати	X	X	X	X	X	X			X
	Извършва основна обработка на звук и видео	X	X	X	X	X	X			X
	Използва възможностите на приложни програми за повишаване на качеството и ефективността на работата	X	X	X	X	X		X	X	
	Умее да инсталира и деинсталира приложни програми									
	Използва подходящи технологии за търсене на информация и прилага адекватни техники за нейното критично и системно филтриране при решаване на даден информационен проблем	X	X	X	X	X	X	X		X
	Ползва самоучител и/или помощна система при работа в непозната информационна среда	X	X		X	X				
	Създава и публикува уебстраници и сайтове, като използва специализиран софтуер	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Обяснява целите и възможностите на средата за електронно обучение	X	X		X	X				
	Работи в група при разработване и защита на проект и изготвяне на необходимата документация	X	X		X	X	X	X	X	
	Работи онлайн в екип върху общ документ	X	X		X	X	X	X	X	
Електронна комуникация	Описва основните комуникационни устройства и преносни среди, от които се изграждат локалните и глобалните компютърни мрежи	X	X	X	X	X		X		
	Посочва основни средства за защита на информацията в мрежова среда	X	X	X	X	X	X			
	Обяснява предназначението и основните възможности на съвременните устройства за мобилни технологии и трансфер на	X	X	X	X	X	X			

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
			данни и използва системи за глобално позициониране							
	Посочва основни интернет сайтове на правителствени и неправителствени организации, предоставящи информация и услуги на гражданите	X	X		X	X	X	X		
	Дава примери за използване на електронно разплащане чрез интернет и потенциални опасности	X	X	X	X	X	X	X		
	Описва предназначението и принципите за използване на социалните мрежи и блоговете	X	X		X	X	X		X	
Информационна култура	Разбира рисковете, свързани с работа в мрежова среда, и прилага съответни мерки за защита	X	X		X		X			
	Посочва основни нормативни документи, свързани със: защита на личните данни, електронен подпис, компютърни престъпления и авторско право (по отношение на компютърни програми и данни)	X	X		X		X			
	Спазва етични норми и установени правила при участие в интернет дискуссионни общности	X	X		X		X	X	X	
	Осъзнава отговорността при публикуване на информация в публичното пространство	X	X		X		X	X	X	
	Съблюдава спазването на правилата за етично поведение в мрежова среда при работа в екип, без да ограничава правото на равнопоставен достъп и лична свобода на останалите членове	X	X		X		X	X	X	

Приложение № 7 към чл. 6, ал. 1, т. 7
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ ЧОВЕКЪТ И ОБЩЕСТВОТО

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **ОСНОВНА**

ЕТАП: **НАЧАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Обогащаване на представите и понятията за родния край и за България като родина на всички български граждани
- Запознаване с границите и забележителностите на България и с нейното местоположение в Европа
- Запознаване със значими личности и фрагменти от историята на България
- Формиране на позитивно отношение към българското културно наследство и историческите паметници
- Формиране на чувство за национална принадлежност в социалния контекст на етническо разнообразие и толерантни взаимоотношения между българските граждани

- Изграждане на по-широка сетивна и емоционална представа за красотата на природните забележителности на България
- Формиране на чувство за съпричастност към другите и желание за общи дейности в полза на обществото

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език									
2	Умения за общуване на чужди езици									
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите									
4	Дигитална компетентност									
5	Умения за учене									
6	Социални и граждански компетентности									
7	Инициативност и предприемчивост									
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество									
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт									
	Знания, умения и отношения									
Област на компетентност	В резултат на обучението ученикът:									
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px; text-align: center;">1</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">2</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">3</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">4</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">5</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">6</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">7</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">8</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">9</td> </tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3	4	5	6	7	8	9		

Човекът и неговата среда	<p>Посочва връзката между особеностите на природната среда и трудовата дейност на хората.</p> <p>Дава примери за последиците от взаимодействието между човека и околната среда.</p> <p>Дава примери за промени в околната среда и бита на хората, настъпили в резултат на някои технически нововъведения.</p> <p>Илюстрира с примери принадлежността си към социални групи и общности – семейство, училищен клас и училищна общност.</p> <p>Разграничава държавни институции и органи на местната власт.</p> <p>Преценява опасни за живота и здравето ситуации (бедствия, аварии, инциденти) и към кого да се обърне при нужда.</p>	<p style="text-align: right;">X X X</p> <p style="text-align: right;">X X X</p> <p style="text-align: right;">N X X X X</p> <p style="text-align: right;">X</p> <p style="text-align: right;">X X</p> <p style="text-align: right;">X X X</p>
Национално и културно наследство	<p>Описва елементи от ежедневието живот на българите през различни епохи.</p> <p>Разказва за ярки личности и събития в българската история.</p>	<p style="text-align: right;">X X X X</p> <p style="text-align: right;">X X X</p>

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		България – част от Европа	Разбира ролята на езика, религията и традициите за съхраняването и развитието на българския народ.						X	
Открива общи белези в празниците на различни етноси в България.	X					X	X		X	
Дава примери за значими културни постижения на българския народ.	X						X		X	
Изброява забележителности в столицата на Република България.	X						X			
Разграничава националните символи и символи на Европейския съюз.	X						X		X	
Определя по карта географското положение на България в Европа и на Балканския полуостров.					X	X	X	X	X	
Описва най-общо природните области в страната.	X						X	X	X	
Илюстрира с примери връзките на България с Европа и света.	X			X	X			X	X	
Източници на знания	Посочва по географска карта местоположението на Балканския полуостров в Европа и на Европа в света.	X	X			X	X			
	Разграничава материални от писмени източници на знания.	X					X		X	
	Познава географската карта на България.				X	X	X	X		
	Съставя кратки описания на обекти и събития.	X					X	X		
	Коментира данни, представени чрез схеми, таблици и други източници на информация.		X		X	X				

Приложение № 8 към чл. 6, ал. 1, т. 8
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **ОСНОВНА**

ЕТАП: **ПРОГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Овладяване на базисни знания, умения и отношения, свързани със значими обществено-политически, стопански и културни явления и процеси в световната и българската история

- Разбиране ролята на човека в историческия процес

- Формиране на умения за работа с исторически източници

- Възпитаване на уважение към историята и традициите на България, на други народи и към националното и световното културно-историческо наследство

- Разбиране на историческите корени на съвременния свят
- Поставяне на основите на ключови обществени и граждански компетентности и културна осъзнатост в днешния все по-плюралистичен и все по-взаимосвързан свят
- Формиране и развитие на умения за творчески изяви и работа в екип

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език**
- 2 Умения за общуване на чужди езици**
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите**
- 4 Дигитална компетентност**
- 5 Умения за учене**
- 6 Социални и граждански компетентности**
- 7 Инициативност и предприемчивост**
- 8 Културна осъзнатост и умения за изразяване чрез творчество**
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт**

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Област на компетентност	<i>В резултат на обучението ученикът:</i>									
Област на компетентност	<i>Знания, умения и отношения</i>									
Област на компетентност	<i>В резултат на обучението ученикът:</i>									
Фундаментите на съвременния свят	Описва възникването на цивилизации, държави, форми на държавно управление и институции.	X					X			
	Познава основни държавни институции и техните функции.	X					X			
	Разграничава видовете власти.						X			
	Установява синхронност или асинхронност между събития и личности.			X						
	Описва и обяснява стопански, политически и духовни промени по зададени показатели.	X					X			
	Назовава основни права и задължения на българските граждани според Конституцията на Република България.	X					X			
	Използва хронологични и пространствени ориентири при описание на исторически събития.			X						
	Обяснява основни исторически понятия, с които работи, и може да посочи примери за тях.	X					X			
	Различава причини и последици за значими събития в световната и българската история.						X			

Област на компетентност	Знания, умения и отношения									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Национално и световно историческо и културно наследство	Различава и описва характерни паметници на националната и световната култура.	X								X
	Описва появата и развитието на религии и техни основни елементи.	X					X		X	
Човекът в историята	Определя принадлежност към общност въз основа на езика и религията.					X		X		
	Дава примери за взаимни влияния между различни култури.					X		X		
	Установява взаимовръзка между природните условия и обществения живот.					X			X	
	Дава примери за устойчивост и промени в начина на живот през различните исторически епохи.	X				X				
	Описва живота на исторически личности.	X								
	Познава идеи за значими обществени промени.						X		X	
Източници на историята	Посочва примери за идеи, свързани с конкретни исторически личности.			X	X	X				
	Представя влиянието на технически и научни постижения върху всекидневния живот.									
	Различава видове исторически източници.	X	X							
	Извлича информация от писмени документи, карти, изображения, схеми, диаграми.	X		X	X	X				
	Открива различия или съвпадения при описание на едни и същи събития в различни исторически източници.	X				X				
	Изработва кратък и разширен план, прави писмено описание на значима историческа личност, създава кратък писмен отговор на исторически въпрос със зададени опори.	X			X	X				
	Търси и подбира информация чрез ИКТ по зададени показатели.					X	X			

ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **СРЕДНА**

ЕТАП: **ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Овладяване на знания, умения и отношения, свързани със значими обществено-политически, стопански и културни явления и процеси в световната и българската история

- Разбиране на съвремеността като еволюция в резултат на множество процеси в историческото развитие

- Разбиране на демократични принципи и ценности като индивидуална отговорност, права на другите, свобода и равенство на възможностите и формиране на уважение към тях

- Развиване на умения и формиране на компетентности за анализ и критично отношение към разнообразни исторически източници

- Развиване на умения за учене, основани на самостоятелна работа, работа в екип, споделяне на наученото и вземане на решения

- Изграждане на национална идентичност и уважение към българското и световното културно-историческо наследство

- Изграждане на компетентности за активна гражданска позиция и личностна реализация в условията на културно многообразие и глобализация

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1 Компетентности в областта на българския език

2 Умения за общуване на чужди езици

3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите

4 Дигитална компетентност

5 Умения за учене

6 Социални и граждански компетентности

7 Инициативност и предприемчивост

8 Културна осъзнатост и умения за изразяване чрез творчество

9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	<i>В резултат на обучението ученикът:</i>									
Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	<i>В резултат на обучението ученикът:</i>									
Фундаментите на съвременния свят	Открива връзката между политически, стопански, идейни и социални промени.						X			X
	Описва основни политически възгледи и модели на управление.	X					X			
	Обяснява възникването и дейността на различни институции.	X					X			
	Прилага хронологични и/или пространствени ориентири при обяснение на териториални и/или обществени промени.				X					
	Определя мястото на България в значими исторически процеси.						X		X	X
	Подбира и използва основни понятия при описание, сравнение и анализ на исторически събития и процеси.	X	X			X				
	Открива причини и последици.					X				

Област на компетентност	Знания, умения и отношения									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Национално и световно историческо и културно наследство	Идентифицира и описва културно-исторически паметници със световно значение.	X	X							X
	Обяснява традиции, принадлежащи на различни култури.	X	X				X		X	
	Открива синхронност или асинхронност в културното развитие на различните общества и дава примери за взаимни влияния.						X		X	
	Оценява значението на националните и европейските приноси в световното културно наследство.						X		X	
Човекът в историята	Описва развитието на идеите за правата и свободите на гражданите в различните общества.	X					X			
	Представя различия в начините на живот, в религиозните вярвания и в ценностите на отделни общества.	X					X		X	
	Оценява идеи и действия на личности в историята.						X		X	
	Обяснява социални и икономически последици от открития в областта на науката, техниката и технологиите.				X	X				X
Източници на историята	Обяснява значими проблеми в историческото развитие и ролята на човека за тяхното разрешаване.				X	X				X
	Извлича и интерпретира информация от писмени документи, карти, изображения, схеми, диаграми.	X	X	X	X	X				
	Проявява критично отношение при работа с различни исторически източници.						X		X	
	Разграничава исторически факти от интерпретациите за тях.						X			
	Създава писмен текст по зададен исторически проблем и/или върху исторически източници.	X	X		X	X			X	
	Търси, подбира и обработва информация с помощта на ИКТ по зададени показатели.	X	X		X	X	X	X		

Приложение № 9 към чл. 6, ал. 1, т. 9
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА	ЕТАП: ПРОГИМНАЗИАЛЕН
---------------------------------------	-----------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
-------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Географска информация	Характеризира основни стопански дейности.									
	Използва различни начини за ориентиране в природата.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Разпознава и използва елементи на географската карта и глобуса.									
	Разпознава видове географски карти и основни способности за картографиране.									
	Използва, подбира и анализира географска информация от различни източници.									
	Идентифицира и изразява мнение за географски проблем(и) на базата на подбрана географска информация.									
	Представя географска информация в карта, текст, различни графични изображения или чрез ИКТ.									

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: СРЕДНА	ЕТАП: ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН
--------------------------------------	--------------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Да продължи формиране на географската култура на учениците като част от общата им култура за ориентиране и за разумна дейност в географското пространство на глобално, регионално и национално ниво.
- Да продължи усвояването на система от географски знания за:
  - природната структура на Земята и природноресурсния ѝ потенциал;
  - политическата и социално-икономическата организация на обществото, населението, селищата и стопанството;
  - основните географски региони в света и избрани страни в тях;
  - географското положение, природата, населението, селищата, стопанството и районите в България.
- Да продължи формирането на умения за:
  - получаване на информация от различни източници;
  - интерпретиране и представяне на информация;
  - генериране на географска информация.
- Да продължи формирането на модели на разумно поведение в географското пространство.
- Да продължи формирането на ценности:
  - интерес към географското знание;
  - светоглед за системата природа – общество – стопанство;
  - опазване на околната среда;

– отговорност, толерантност и уважение към културното многообразие от позицията на граждани на България, Европа и света.

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност
5	Умения за учене
6	Социални и граждански компетентности
7	Инициативност и предприемчивост
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Планетата Земя	<i>В резултат на обучението ученикът:</i> Доказва с примери кълбовидната форма и движенията на Земята. Прави изводи за влиянието на формата на Земята и движенията ѝ върху протичащите явления и процеси в природата и живота на човека.			X		X	X			
География на природата	Характеризира геосферите и природните комплекси. Оценява природноресурсния потенциал на Земята.			X		X	X			X
География на обществото и стопанството	Дефинира идеята за устойчиво развитие и обяснява глобални проблеми. Анализира населението на света по основни демографски показатели; коментира проблеми на демографското и социалното развитие. Класифицира селищата по различни признаци; обяснява същността и формите на урбанизацията и коментира последиците от нея. Обяснява промените в съвременната политическа карта, причините за тях и основните форми на политическа	X	X		X	X	X			X

Област на компетентност	Знания, умения и отношения									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Географска информация	В резултат на обучението ученикът: райони на планиране в България по алгоритъм.									
	Идентифицира и локализира географски и икономически обекти по карта.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Интерпретира географска и икономическа информация от различни източници.									
	Генерира географска и икономическа информация и я представя в различни форми.									

**Приложение № 10 към чл. 6, ал. 1, т. 10
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ ФИЛОСОФИЯ**

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: СРЕДНА	ЕТАП: ГИМНАЗИАЛЕН
--------------------------------------	--------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Философията като себепознание на човека и познание за света, като умение за ориентиране в ценностите, има за цел да подпомогне изграждането на цялостен възглед за света
- Познаване на основни идеи на философи, допринесли за облика на съвременната култура
- Обосноваване на взаимовръзките между областите на природонаучното и хуманитарното познание
- Развитие на автономна личност, която е подготвена да участва съзнателно и конструктивно в живот

**ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ
ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И
ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ**

1	Компетентности в областта на българския език									
2	Умения за общуване на чужди езици									
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите									
4	Дигитална компетентност									
5	Умения за учене									
6	Социални и граждански компетентности									
7	Инициативност и предприемчивост									
8	Културна осъзнатост и умения за изразяване чрез творчество									
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт									
Област на компетентност	Знания, умения и отношения									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Себепознание	В резултат на обучението ученикът: познава основни психологически понятия и теории: личност, идентичност, самооценка, потребности и мотивация,			X	X	X				

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Личност и общество	развитие, учене, общуване, социални групи, любов и приятелство, зависимости, агресия, емоционална интелигентност, психично здраве							
умее да анализира собствените си силни и слаби страни по отношение на процесите на учене и на постигането на лични и групови цели							X	X	X	X
умее да разпознава и назовава емоционални състояния							X			
умее да аргументира и да отстоява личната си позиция в различни ситуации на общуване (асертивност)	X						X	X	X	X
умее да изследва познавателен проблем, като работи в малка група							X	X	X	X
умее да разрешава конструктивно проблеми и конфликти							X	X	X	X
умее да взема обосновани решения							X	X		
прилага придобитите знания за постигане на личностно развитие и интегритет							X	X	X	
осъзнава значението на съчувствието, емпатията и толерантността за постигане на разбирателство между хората							X	X	X	X
зачита личното пространство на другите							X	X		
полага усилия за изграждане на чувство на съпричастност и доверие в общността (групата)							X	X	X	
проявява желание за сътрудничество и конструктивност в общуването							X	X	X	X
познава основни понятия и теории от етиката, философията на правото и социалната философия: свобода, избор, добро и зло, справедливост, законност, власт, политика, права и задължения, държава, групова идентичност (етническа, религиозна, национална и наднационална), толерантност, гражданско общество, конкуренция и сътрудничество, устойчиво развитие							X	X	X	X
умее да анализира и оценява основанията на собствените си постъпки и избори (ценности, принципи, мотиви и последици)							X	X	X	X
умее да анализира и оценява критично различни исторически и съвременни норми на съвместен живот в общността (етични, правни, религиозни, политически)	X		X		X	X	X		X	X

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Познание и реалност	прави автономен и отговорен морален избор					X	X	X
разбира споделените ценности в общността и приема различието в убежденията на другите (толерантност)							X	X	X	X
проявява готовност за преодоляване на предразсъдъци и постигане на компромиси			X			X	X		X	X
аргументира лични предпочитания в изкуството, като използва естетически категории	X				X	X			X	
познава спецификата на философското познание за реалността, основни понятия и теории на философията, мислене и съществуващо/битие, език, познание, метод, истина, наука, култура и природа, живот и смърт, смисъл, секуларност и религия	X		X	X						X
познава основни характеристики на философското мислене и културата в епохите на Античността, Средновековието, Новото време и съвременността				X			X		X	
изследва систематично проблеми, като създава хипотези и проверява валидността им (самостоятелно или в общност)				X		X				
анализира природни, социални и културни явления от различни гледни точки				X		X	X		X	
планира и управлява действия за постигане на желана промяна в общността (създава проекти)						X	X	X	X	X
умее да осмисля отделни явления от науката, изкуството и културата в историко-философски контекст	X		X			X	X		X	
използва философски понятия и теории за осмисляне на личния си опит						X	X	X	X	
проявява постоянство, последователност и самодисциплина в процеса на изследване и учене						X				
приема плурализма в гледните точки към познавателни и социални феномени	X		X			X				
осъзнава значението на философската традиция като ресурс за формиране и обосноваване на личен светоглед						X	X	X		
разпознава философски концепции за красивото и може да ги прилага към емблематични произведения на изкуството				X	X	X				X

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		прави публично представяне (презентационни умения): изразява прецизно идеите си пред публика на книжовен български език и с подходящи реторични техники, структурира информация съобразно целта на представянето, визуализира съдържанието, активно, критично и творчески използва разнообразни източници на информация и информационни технологии, поддържа гъвкав контакт с аудиторията	X				X	X	X	X

Приложение № 11 към чл. 6, ал. 1, т. 11
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: СРЕДНА	ЕТАП ВТОРИ: ГИМНАЗИАЛЕН
--------------------------------------	--------------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Изграждане на умения и нагласи за активно и конструктивно гражданско участие в обществено-политическия живот
- Изследване същността, структурата и функциите на гражданското общество
- Ориентиране в глобалните и регионалните процеси в динамично променящия се съвременен свят
- Насърчаване на отговорно поведение за участие в обществения живот

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ
ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И
ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език									
2	Умения за общуване на чужди езици									
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите									
4	Дигитална компетентност									
5	Умения за учене									
6	Социални и граждански компетентности									
7	Инициативност и предприемчивост									
8	Културна осъзнатост и умения за изразяване чрез творчество									
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт									
Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Гражданите, политиката и демокрацията	Познава механизмите на вземане на институционални решения и оценява тяхната легитимност Усвоява и практикува модели на						X	X	X	X

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Гражданите и икономиката	на българското законодателство и правата на човека							
Познава основни инструменти на социалната политика										
Изследва казуси, свързани с нарушаване на правата на човека, и представя аргументирани решения в писмен вид										
България, светът и глобалните проблеми	Анализира и привежда примери за икономическите условия в България, Европейския съюз и света и аргументира тенденции за устойчиво развитие				X	X	X	X	X	X
	Определя мястото си и проектира бъдещето си в контекста на икономическите отношения между Република България, Европейския съюз и света									
	Прави информиран избор за личностната си реализация									
	Познава и посочва реални примери за различни типове политически устройства (на държави, съюзи, федерации) и типове демокрации (пряка, представителна, демокрация на участието)						X	X	X	X
	Обосновава идеята за мира като условие за развитие на цивилизацията									
	Проектира решения на глобални проблеми на човечеството									

Приложение № 12 към чл. 6, ал. 1, т. 12
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ ОКОЛЕН СВЯТ

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА	ЕТАП: НАЧАЛЕН
---------------------------------------	----------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Систематизиране на представите и жизнения опит на учениците за околната среда
- Изграждане на интегрирано познание за заобикалящия природен и социален свят като среда за жив
- Формиране на умения за проучване на промени в околната среда чрез откриване на данни, факти и процеси и явления
- Формиране на знания и умения за опазване на собственото здраве и за справяне в критични ситуации
- Формиране на стремеж към опазване на околната среда

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език										
2	Умения за общуване на чужди езици										
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите										
4	Дигитална компетентност										
5	Умения за учене										
6	Социални и граждански компетентности										
7	Инициативност и предприемчивост										
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество										
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт										
	Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Роден край	Различава училището като институция и общност.		X					X		X	
	Изброява свои права и задължения в семейството и в училището.		X					X		X	
	Описва родния край и селището, в което живее.		X				X	X			X
	Илюстрира с пример значението на принадлежността на човека към род и Родина.		X				X	X			
Човекът и неговата среда	Разпознава сезоните в България и свързаните с тях изменения в природата и в труда на хората.										X
	Посочва важни обществени и природни обекти в населеното място.										
	Оценява безопасните места на пътя и поведението на участниците в уличното движение.				X			X			
	Описва ситуации, които застрашават сигурността и живота.							X			
	Обяснява необходимостта от спазване на правила в обществото – у дома, в училище, на улицата, на публични места.		X		X			X			X
Национално и културно наследство	Разпознава националните символи знаме, химн, герб.							X			
	Разграничава официалните и битовите празници в Република България.							X		X	
	Дава примери за известни личности и събития, свързани с миналото и настоящето на родния край.							X		X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Природното разнообразие	Разграничава неживата от живата природа.							
Групира растенията според стъблата и вида на листата им.						X				X
Групира животните на домашни и диви.						X				X
Определя значението на природното разнообразие за живота на хората.						X				X
Човекът и здравословният начин на живот	Назовава основните части на човешкото тяло и сетивните органи на човека.		и							X
	Изброява правила за здравословен начин на живот и хранене.	X				X			X	X
	Изброява дейности на човека, свързани с опазване на околната среда.									X
Откриване на света	Извършва проучвания на обекти, процеси и явления и опити с растения.			X		X				X
	Описва резултати от наблюдения на обекти от живата и неживата природа (по даден план и ориентири).	X	X	X	X					X
	Проучва местоположение на обект в населено място по част от карта-схема.	X		X		X		X		

**Приложение № 13 към чл. 6, ал. 1, т. 13
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ ЧОВЕКЪТ И ПРИРОДАТА**

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА	ЕТАП: НАЧАЛЕН
---------------------------------------	----------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Овладяване на основни знания, умения и отношения, свързани с веществата, организмите, природните явления.
- Стимулиране на интерес към природата и на стремеж за опазване на околната среда и собственото здравеопазване.
- Формиране на умения за наблюдение и проучване на обекти, процеси и явления в природата
- Използване на първични (наблюдение, опити) и вторични (схеми, графики, модели и др.) източници на информация за природата, организми, тела, вещества, природни явления и процеси

**ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ
ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И
ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ**

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност
5	Умения за учене
6	Социални и граждански компетентности
7	Инициативност и предприемчивост

8		Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество								
9		Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт								
Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Вещества, тела и организми	Различава тела и вещества по свойства и употреба.			X				
Разграничава по основни признаци неживите тела от живите организми.				X						
Групира организмите на растения, гъби и животни; растенията – на дървета, храсти, треви; животните – на бозайници, птици, влечуги, земноводни, риби и насекоми.				X	X	X				
Илюстрира с примери основни групи организми, обитаващи водата и сушата, и приспособленията им за живот.				X						
Разпознава Земята като планета от Слънчевата система и Слънцето като основен източник на светлина и топлина.				X	X				X	X
Природни явления и процеси	Разпознава основни жизнени процеси в организмите – хранене, дишане, движение, размножаване, растеж и развитие.			X						X
	Проследява измененията в състоянието на водата и нейния кръговрат в природата (по схема).			X		X				
Човекът и здравословният начин на живот	Илюстрира с примери движението на тела и разпространението на светлината и звука.			X	X					
	Свързва смяната на деня и нощта и на сезоните с движението на Земята.			X						
	Илюстрира с примери необходимостта от енергия за организмите, бита и промишлеността.			X				X		X
	Описва органи в човешкото тяло (по схема) и основни жизнени процеси при човека.	X		X						
	Изброява правила за здравословен начин на живот и хранене.	X		X		X			X	X
	Посочва примери за вредни за човека вещества и въздействия.			X		X			X	X
	Описва с примери основните замърсители на околната среда.			X		X			X	X
Назовава дейности на човека, водещи до нарушаване на равновесието в природата и мерки за нейното опазване.			X		X	X	X	X	X	
Наблюдения,	Описва резултати от наблюдения на	X		X		X				

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		експерименти и изследване	обекти от живата и неживата природа (по даден план и ориентири).							
	Извършва опити с тела, вещества и растения.			X		X				
	Измерва температура на въздуха, водата и телесна температура.		X	X	X					X
	Разчита информация по модели, схеми, таблици, графики.	X		X	X	X		X		

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **ОСНОВНА**

ЕТАП: **ПРОГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

Учениците да усвоят знания, свързани със:

- Слънчевата система, светлината, топлинните, електричните и магнитните явления, движението на тяхното действие;
- свойствата и приложението на прости вещества, химични съединения и смеси;
- основни жизнени процеси при живите организми, в това число и човешкия организъм;
- единството на природата в нейното многообразие;
- опазването на околната среда и многообразието на организмовия свят.
- Да придобият умения, свързани с ключовите компетентности по природни науки, за описване, разпознаване на обекти, явления и процеси, за решаване на различни проблеми; за подкрепа на устойчивото развитие на живот.
- Да усвоят умения за наблюдаване и изследване на природни обекти; за работа с вещества, лабораторни апарати; за спазване на правила при провеждане на експеримент; за адекватно реагиране в ситуации, за защита на собственото здраве и здравето на другите, и оказване на първа помощ.
- Да развиват математическата си компетентност при използване на модели, формули, графики и за инициативност и предприемчивост за търсене, събиране, обработване и представяне на информация и за създаване на колективни проекти; социални компетентности за критично и съзидателно мислене при вземане на решения; за творческо изразяване на идеи и представяне на проекти.
- Да осъзнаят необходимостта от изучаване на природата и отговорно отношение към нея; да оценяват собственото поведение за здравето и околната среда.

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност
5	Умения за учене
6	Социални и граждански компетентности
7	Инициативност и предприемчивост

8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество									
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт									
Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Топлинни явления	Характеризира телата с обем, маса и температура и измерва тези физични величини.	X		X	X	X			X	X
	Разграничава газове, твърди тела и течности според подреждането и движението на гравитните им частици.	X		X	X	X	X			X
	Описва явленията дифузия и топлинно разширение и илюстрира с примери тяхното значение в природата и техниката.	X		X	X	X	X	X		
	Описва пренасянето на топлина чрез топлопроводност и конвекция и преходите между състоянията на веществата с примери от всекидневието, природата и техниката.	X		X	X	X	X	X	X	X
От атома до Космоса	Описва с опростени модели и схеми движението на планетите и спътниците под действие на гравитационни сили и явления, свързани с движенията на Земята и Луната (фази на Луната, затъмнения).	X		X	X	X	X		X	X
	Дава примери за космически апарати, космически изследвания и тяхното значение.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Разделя по определени признаци планетите от Слънчевата система на две групи.	X		X	X	X	X			X
	Разпознава Полярната звезда и някои най-известни съзвездия.	X		X	X	X	X		X	X
	Посочва Слънчевата система като част от нашата Галактика – една от многото галактики във Вселената.	X		X	X	X	X			X
Електрични, магнитни и светлинни явления	Описва качествено наелектризирането на телата, взаимодействието на електричните заряди, протичането на електричен ток в прости електрически вериги и разликата между проводници и изолатори.	X		X	X	X	X		X	X
	Обяснява с примери, че при топлинното, светлинното и механичното действие на електричния ток се извършва преобразуване на електрична енергия.	X		X	X	X	X		X	X
	Познава и спазва основни правила за безопасна работа с електрически уреди.	X		X	X	X	X			X

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
			Илюстрира с примери действието на магнитни сили (постоянни магнити), приложението на магнитните материали и магнитното действие на електричния ток (електромагнит).	X		X	X	X	X		
	Представя с лъчи (на качествено равнище) разпространението и отражението на светлината, получаването на сянка и пренасянето на енергия.	X		X	X	X	X	X		X	
Движение и сили	Разграничава видове движение (според траекторията) и прилага закона за пътя при равномерните движения – в примери от транспорта и безопасността на движението.	X		X	X	X	X	X		X	
	Характеризира силите (големина, посока и приложна точка) и тяхното действие (уравновесяване на сили, промяна на движението на телата, деформации).	X		X	X	X	X	X		X	
	Описва качествено чрез опити, схеми и примери силата на тежестта, силите на триене и изтласкващата сила – от какво зависят, приложения (полезно и вредно триене, плаване).	X		X	X	X	X	X			X
	Обяснява с примери предимствата при използване на прости механизми (лостове и макари).	X		X	X	X	X	X			X
	Разграничава натиск и налягане при твърди тела, газове и течности и пресмята налягане и плътност.	X		X	X	X					X
		Разграничава (на схема и/или модел) вещества от смеси.			X	X				X	
Класификация на веществата и номенклатура	Описва разлики в свойствата на вещества и смеси.	X		X	X						
	Различава по схеми и модели прости и сложни вещества (химични съединения).			X	X						
Строеж и свойства на веществата	Описва характерни свойства на водата и на съставните части на въздуха.	X		X							
	Описва разтворите като смеси от вещества.	X		X							
	Описва веществата като изградени от атоми, йони и молекули.			X	X						
	Описва словесно и с модели характерни свойства на кислород, на водород и на желязо.	X		X	X				X		
Значение на	Свързва свойствата на веществата със			X	X					X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		експерименти, изследване	текст, прости модели, схеми, графики, таблици и чрез информационно-комуникационни технологии.							
	Извършва наблюдения на обекти в природата и в учебната лаборатория, като анализира наблюдаваното.	X		X		X	X			X
	Извършва експерименти за определяне на обем, маса, температура и сила (със силомер) и за разделяне на смеси.	X		X		X	X			
	Оценява и подкрепя дейности, насочени към опазване на личното и общественото здраве и на околната среда.	X		X	X	X	X	X	X	X

**Приложение № 14 към чл. 6, ал. 1, т. 14
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ БИОЛОГИЯ И ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ**

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА	ЕТАП: ПРОГИМНАЗИАЛЕН
--	-----------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Да се усвоят знания и да се формират умения и отношения, свързани с многообразието на организмовия свят на структурна, функционална и систематична основа
- Да се формират умения и отношения, свързани с ключовите компетентности по природни науки и с други ключови компетентности
- Да се формират практически умения за работа с лабораторни прибори, уреди и апарати, наблюдение и изследване на природни обекти
- Да се създаде интерес към изучаване на живата природа и нейното опазване

**ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ
ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И
ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ**

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност
5	Умения за учене
6	Социални и граждански компетентности
7	Инициативност и предприемчивост
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
		Структура, жизнени процеси и класификация на организмите	Назовава таксони, в които са групирани организмите.	X		X		X			
Разпознава (в текст или изображение) основни таксони от петте царства организми и техни представители.	X			X	X	X				X	
Сравнява и групира представители на един и същи таксон.	X			X	X	X		X			
Назовава, описва и означава (върху изображение) типове клетки, тъкани, органи, системи от органи и жизнени процеси при едноклетъчни и многоклетъчни организми.	X			X	X	X				X	X
Доказва връзки и зависимости между устройство и жизнени процеси при групи организми.	X			X	X	X		X	X	X	
Организъм – среда	Представя същността и значението на устойчивото развитие за човечеството.	X		X	X	X	X	X	X	X	
	Свързва представители на различните царства организми с дейности на човека.	X		X	X	X	X	X	X	X	
	Изяснява влиянието на околната среда върху здравето на човека.	X		X	X	X	X	X	X	X	
	Описва и илюстрира с примери биоразнообразието и защитени природни обекти в България.	X		X	X	X	X			X	X
	Прогнозира резултати от въздействия на човека върху природата.	X		X	X	X	X	X	X	X	X
Наблюдения, експерименти, изследване	Разчита схеми, таблици, графики, диаграми.	X		X	X	X		X		X	
	Извършва наблюдения на обекти в природата и в учебната лаборатория.	X		X	X	X	X	X	X	X	
	Моделира структури и процеси.	X		X	X	X		X	X	X	
	Прилага правила за здравословен начин на живот и нерисково поведение, последователност от действия за оказване на долекарска помощ.	X		X		X	X	X	X	X	
	Оценява и подкрепя дейности, насочени към опазване на личното и общественото здраве и на околната среда.	X		X	X	X	X	X	X	X	
СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: СРЕДНА		ЕТАП: ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН									

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Да се формира на структурно-функционална основа система от понятия, свързани със структурата и природата на клетъчно, организмово и биосферно равнище
- Да се усвоят умения и отношения, свързани с ключовите компетентности по природни науки и други
- Да се усвоят практически умения за наблюдения и изследване на различните равнища на организмите

превенция на здравето и опазване на околната среда

· Да се формира критично мислене и отстояване на позиция при решаване на конкретни казуси и про собственото здраве, здравето на околните и опазването на околната среда

· Да се създаде мотивация за по-високи лични постижения в усвояване на знания за природата; готови придобитите знания и умения

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език									
2	Умения за общуване на чужди езици									
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите									
4	Дигитална компетентност									
5	Умения за учене									
6	Социални и граждански компетентности									
7	Инициативност и предприемчивост									
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество									
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт									
Област на компетентност	Знания, умения и отношения									
	1 2 3 4 5 6 7 8 9									
	<i>В резултат на обучението ученикът:</i>									
Човешкият организъм – структура, жизнени процеси, превенция на здравето	Назовава, описва и означава (върху схема, изображение, модел) клетки, тъкани, органи и системи от органи и техните функции; увреждания, заболявания, правила за здравословно хранене и превенция на здравето.	X		X	X	X	X			X
	Разпознава (в текст или изображение) органи, системи от органи и жизнени процеси в човешкия организъм.	X		X	X	X				X
	Доказва принадлежност на човека към клас Бозайници.	X		X		X	X		X	
	Аргументира ролята на превенцията на здравето и здравословния начин на живот за функционирането на организма.	X		X		X	X	X	X	X
	Дискутира етични проблеми, свързани с превенция на здравето и здравословен начин на живот.	X		X	X	X	X	X	X	X
Клетка	Назовава и означава (върху схема, изображение, модел) химични елементи и съединения, надмолекулни комплекси, органели, видове клетки, процеси в клетката, видове клетъчно делене.	X		X	X	X				
	Описва и представя (схематично или чрез символи) органични съединения, структури и процеси в клетката, видове	X		X	X	X				X

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
			клетъчно делене.							
Многоклетъчен организъм	Разпознава (в текст или изображение) структури и процеси в клетката, видове клетки, видове клетъчно делене.	X		X	X	X				
	Сравнява и групира химични съединения, органели и клетки по структура и функция; сравнява видове клетъчно делене.	X		X	X	X				
	Дискутира съвременни постижения в областта на биологията.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Назовава, описва и означава (върху схема или изображение) равнища на организация на многоклетъчния организъм.	X		X	X	X				
	Описва и означава (върху схема или изображение) основни жизнени процеси и структурите, които ги осигуряват при растения, животни, човек.	X		X	X	X				X
	Сравнява и проследява в еволюционен аспект структурите и процесите при растения, животни и човек.	X		X	X	X	X	X		X
	Разпознава и представя (чрез текст, схема, модел) основни понятия, свързани с наследствеността и изменчивостта на организмите.	X		X	X	X	X		X	X
Биосфера	Анализира и дискутира връзки и взаимоотношения: част – цяло, структура – функция, среда – организъм.	X		X		X	X	X	X	X
	Дефинира основни равнища на организация на биосферата.	X		X		X				X
	Разпознава и описва структурни елементи и процеси в основните равнища на биосферата.	X		X	X	X				X
	Описва и анализира нежелани ефекти от замърсяването на водите, въздуха и почвата; необходимостта от опазване на биоразнообразието.	X		X	X	X	X	X	X	X
Биологична еволюция	Прогнозира резултати от въздействието на човека върху околната среда и устойчивото развитие.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Описва хипотези и теории за произхода на живота и еволюцията на организмите, вид и видообразуване, фактори на еволюционния процес, насоки и пътища на еволюцията.	X		X		X				

3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите									
4	Дигитална компетентност									
5	Умения за учене									
6	Социални и граждански компетентности									
7	Инициативност и предприемчивост									
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество									
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт									
Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Електричество	Дефинира електричен ток и основни величини, които го характеризират.	X		X		X				
	Коментира действието на електричния ток върху човешкия организъм и мерките за безопасна работа с електрически уреди.	X		X		X	X	X		X
	Пресмята ток, напрежение, съпротивление, отделено количество топлина и мощност на тока в прости електрически вериги.	X		X		X		X		X
Светлина и звук	Описва разпространението, отражението, пречупването и разлагането на светлината (спектър, цвят на телата) и принципа на действие на окото и на оптични уреди.	X		X	X	X			X	X
	Построява образ на предмет от плоско огледало и от събирателна леща.			X		X				
	Сравнява основни видове огледала и лещи по техни елементи, характеристики и предназначение.	X		X		X		X		X
	Описва механични трептения, основни свойства и приложения на звука.	X			X	X	X			X
От атома до Космоса	Описва опростено по схема строежа на атома и на неговото ядро (протони, неутрони), деленето на урана и приложението му в ядрената енергетика и посочва източника на енергия в звездите.	X		X	X	X	X		X	X
	Сравнява състава и проникващата способност на ядрените лъчения, дава примери за приложението и биологичното действие на лъченията и мерките за опазване на околната среда.	X		X	X	X	X		X	X
	Групира по определени признаци планетите и малките тела от Слънчевата система.	X			X	X			X	
	Описва в опростена форма видовете галактики, структурата и развитието на Вселената.	X		X		X			X	
		X		X		X			X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Наблюдение, експеримент и изследване	Разпознава изучавани обекти и явления в природата и в бита.	X		X		X	X	X
Извлича данни и друга информация от графики, таблици, схеми и чрез ИКТ.	X			X	X	X	X		X	X
Демонстрира умения за получаване на оптичен образ на предмет, за свързване на електрически вериги и за практическо използване на електрически и оптични уреди.				X		X		X	X	X
Измерва и определя по дадена инструкция стойности на физични величини (ток, напрежение, съпротивление).	X			X	X	X				X
Прилага правила за безопасност при експериментална работа с електричен ток, при използване на битова техника и за опазване на слуха и зрението.				X		X	X	X		X

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **СРЕДНА**

ЕТАП: **ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Формиране на система от знания за механичните движения, запазването и превръщането на енергията, за топлинните, електричните, магнитните и светлинните явления, за механичните трептения, механичните и електромагнитните вълни, за строежа на атома и неговото ядро, за елементарните частици, небесните тела и Вселената като цяло
- Създаване на основа за профилирано обучение във втория гимназиален етап и за бъдеща професионална реализация
- Формиране на научен светоглед, на екологично съзнание, активна гражданска позиция и на съвременни комуникационни умения
- Изграждане на практически умения за подготовка и провеждане на наблюдения и опити, за работа с физични уреди и апарати, за измерване на физични величини и за проверка на закономерности
- Развитие на познавателния интерес и на интелектуалните и творческите способности на учениците в процеса на решаване на физични задачи и изпълнение на експериментални изследвания, както и на уменията за самостоятелно придобиване на физични знания в съответствие с личностните потребности и интереси

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност
5	Умения за учене
6	Социални и граждански компетентности

7	Инициативност и предприемчивост										
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество										
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт										
Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Механика	Описва движението и взаимодействието на телата с величини като скорост, ускорение, сила, механична работа и мощност, кинетична и потенциална енергия.	X		X		X	X	X		X	
	Формулира принципите на механиката, закона за запазване на енергията и законите на хидростатиката.	X		X		X	X			X	
	Прилага законите за праволинейно движение с постоянно ускорение и принципите на механиката (с примери от транспорта и безопасността на движението и при свободното падане на телата), закона за запазване на енергията и законите на хидростатиката.	X		X	X	X	X	X	X	X	X
	Илюстрира с примери важни практически приложения на условията за равновесие на твърди тела, течности и газове.	X		X	X	X	X	X			X
Топлинни явления	Описва топлинните явления на макроскопично и на молекулно равнище с величини като температура, вътрешна енергия, количество топлина, специфичен топлинен капацитет, специфична топлина на топене и изпарение.	X		X	X	X	X			X	
	Описва на експериментална основа процесите с идеален газ, прилага газовите закони за изотермен, изобарен и изохорен процес.	X		X	X	X				X	
	Формулира и прилага първия принцип на термодинамиката (енергетичен анализ на адиабатния и изохорния процес).	X		X	X	X	X			X	
	Описва действието на топлинните машини и илюстрира с примери възможностите за ефективно и екологично използване на енергията.	X		X	X	X	X	X	X	X	X
Електричество и магнетизъм	Описва електростатичните и магнитните взаимодействия чрез електрично и магнитно поле и техните основни характеристики.	X		X	X	X	X				
	Разграничава веществата според техните електрични и магнитни свойства на проводници (свърхпроводници),	X		X	X	X	X			X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
			полупроводници, диелектрици, диа-, пара- и ферромагнитни вещества и дава примери за приложението им.							
	Обяснява на качествено равнище явлението електромагнитна индукция и негови приложения.	X		X	X	X				X
	Прилага основни закономерности при постоянния електричен ток и за ефективните стойности на променливия ток.	X		X	X	X	X	X		X
	Описва различни източници на електричен ток и начини на производство, съхранение (кондензатори) и пренасяне на електроенергия.	X		X	X	X	X	X		X
	Коментира възможностите за пестене на електроенергия и решаване на свързаните с нейното производство екологични проблеми.	X		X	X	X	X	X	X	X
Трептения и вълни	Описва с примери свободни (собствени), затихващи и принудени трептения, явлението резонанс и разпространението на различни видове механични вълни.	X		X	X	X				X
	Разграничава електромагнитните от механичните вълни по основни характеристики и свойства.	X		X	X	X		X		X
	Използва основни величини и съотношения при хармоничното трептене, хармоничните механични вълни, звука и монохроматичните електромагнитни вълни.	X		X	X	X	X			X
	Илюстрира с примери как специфични свойства (в зависимост от честотата) на звука и електромагнитните вълни се използват от организмите, в медицината, комуникациите и други технологии.	X		X	X	X	X	X	X	X
Светлина	Описва разпространението, отражението, пречупването, дисперсията, интерференцията и дифракцията на светлината и илюстрира с примери приложенията на тези светлинни явления.	X		X	X	X	X		X	X
	Описва явления, в които се проявяват квантовите свойства на светлината (топлинно излъчване, фотоефект) и дава с примери приложенията на тези явления.	X		X	X	X	X			X
	Прилага основни закономерности при отражение и пречупване на светлината,	X		X	X	X	X			X

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
			топлинно излъчване и фотоелектричен ефект.							
	Характеризира микрочастиците с вълни на Дьо Бройл и дава примери за явления, при които се проявяват вълновите свойства на частиците (дифракция на електрони).	X		X	X	X				X
От атома до Космоса	Обяснява излъчването и поглъщането на фотони, луминесценцията, лазерното и рентгеновото излъчване с помощта на квантов модел на атома и дава примери за тяхното приложение.	X		X	X	X	X			X
	Описва основните характеристики на атомните ядра, промените в радиоактивните ядра, процесите на делене и синтез на ядра и дава примери за приложения на ядрените лъчения и енергия, за биологичното действие на йонизиращите лъчения и свързани с тях рискове и екологични проблеми.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Изброява елементарни частици (лептони и кварки), частици, изградени от кварки (мезони и бариони) и сравнява фундаменталните взаимодействия.	X		X	X	X	X		X	X
	Познава съвременни аспекти на връзката между физиката на микросвета, астрофизиката и космологията (ядрен синтез и еволюция на звездите, Големият взрив).	X		X	X	X	X		X	X
	Извършва наблюдения и опити, проверява експериментално физични закономерности.	X		X	X	X	X		X	
Наблюдение, експеримент и изследване	Извършва лабораторен експеримент, обработва получените данни и ги представя таблично и графично, включително и чрез ИКТ.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Използва прости физични и математични модели, алгоритми за решаване на задачи и проблеми, извлича информация от различни източници и със средствата на ИКТ.	X		X	X	X	X		X	X
	Обобщава резултатите от изследвания и прави изводи за причинно-следствени връзки във физични явления.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Демонстрира умения за безопасна работа с електричен ток, уреди, апарати, вещества.	X		X	X	X	X			X

Приложение № 16 към чл. 6, ал. 1, т. 16
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ ХИМИЯ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА	ЕТАП: ПРОГИМНАЗИАЛЕН
---------------------------------------	-----------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Формиране на знания и умения от учениците за химичната символика; за свойствата и приложенията на веществата; за опазването на околната среда; за периодичния закон и закономерности в Периодичната система (т
- Формиране и развиване на умения за: извършване на прости химични опити при спазване на правилата за безопасност; пресмятания на физични величини; търсене и извличане на информация от различни източници (текст, видео, аудио) и чрез използване на информационно-комуникационни технологии
- Формиране и развиване на интелектуални умения за целенасочено наблюдаване, описване, разпознаване на явления по зададени признаци
- Формиране на отговорно отношение към собственото здраве и здравето на другите, към околната среда

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ
ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И
ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност
5	Умения за учене
6	Социални и граждански компетентности
7	Инициативност и предприемчивост
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт
Област на компетентност	Знания, умения и отношения
	<i>В резултат на обучението ученикът:</i>
	1 2 3 4 5 6 7 8 9

Класификация на веществата и номенклатура	Разграничава прости вещества и химични съединения по химични формули и модели.			X	X	X						
	Класифицира изучените прости вещества и техни съединения като метали и неметали, оксиди, соли, основи и киселини.			X		X						
	Различава алкални метали и неметали от халогенната група по описание на свойствата им.	X		X		X						
	Записва с химични знаци и формули химични елементи, прости вещества и химични съединения.			X		X						
	Образува по правила наименованията на			X		X						

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		включително и чрез използване на информационно-комуникационни технологии.								

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: СРЕДНА	ЕТАП: ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН
--------------------------------------	--------------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В ТОЗИ ЕТАП

- Формиране на знания за класификацията, строежа и свойствата на основни видове органични и неорганични вещества; тяхното значение и въздействието им върху здравето и околната среда
- Формиране на специфични за химията умения за: работа с вещества, лабораторни прибори и апаратура; планиране и провеждане на експерименти по инструкции; оформяне на протоколи по образец и представяне на резултати от изследователска дейност в различна форма; решаване на задачи
- Формиране на умения за наблюдаване и сравняване на обекти; установяване на причинно-следствени връзки; обясняване на свойства на веществата чрез строежа им, обобщаване на информация; формулиране на изводи
- Развиване на умения за самостоятелно учене чрез проучване на информация, представена чрез текст, таблици, графики, модели, схеми, диаграми, включително чрез използване на информационно-комуникационните технологии; обсъждане на въздействието на изучаваните вещества върху околната среда и хората
- Формиране на критично отношение към замърсяването на околната среда, осъзнаване на значението на химичните знания за съвременното общество и използването им за решаване на екологични проблеми

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език									
2	Умения за общуване на чужди езици									
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите									
4	Дигитална компетентност									
5	Умения за учене									
6	Социални и граждански компетентности									
7	Инициативност и предприемчивост									
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество									
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт									
Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Класификация на веществата и номенклатура	Класифицира прости вещества, химични съединения и смеси по състав и свойства.	X	X	X						
	Прилага правила за записване на	X	X	X						

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
			вещества с химични формули и за съставяне на наименования на химични съединения.							
Строеж и свойства на веществата	Представя по различни начини строежа на атомите на елементите от първите три периода на Периодичната система (таблица).			X	X	X				
	Прави предположения за свойства на химични елементи и техни съединения по мястото им в Периодичната система (таблица) и обратно.	X		X		X				
	Разграничава основни видове химични връзки, видове молекули и кристални решетки.			X	X	X				
	Описва характерни свойства на прости вещества и на неорганични съединения (оксиди, киселини, основи).	X		X		X				X
	Обяснява характерни свойства на прости вещества и на неорганични съединения със строежа им.	X		X	X	X				
	Описва характерни свойства на органични съединения (въглеводороди, алкохоли, алдехиди, кетони и монокарбоксилни киселини, аминокиселини, сапуни, мазнини, въглехидрати и белтъци).	X		X	X	X				X
	Обяснява характерни свойства на органични съединения с вида на химичните връзки и функционалната група.	X		X	X	X				
Значение на веществата и опазване на околната среда	Обяснява важни за практиката свойства на разтвори.	X		X	X	X		X		X
	Свързва практическото приложение на вещества с техни физични и химични свойства.			X	X	X		X	X	X
	Описва биологични функции на мазнини, въглехидрати, аминокиселини и белтъци.	X		X	X	X		X	X	X
	Обсъжда социално-обществени проблеми, свързани с употребата на вещества с наркотично действие.	X		X	X	X	X		X	X
	Оценява въздействието на някои вещества върху жизнените процеси, здравето на човека и околната среда.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Оценява възможности за разумно използване на природните ресурси и за разрешаване на екологични проблеми.	X		X	X	X	X	X	X	X
	Химични процеси	Разпознава важни за практиката процеси с			X		X			X

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Експеримент, изследване и изчисления	органични вещества: горене, присъединяване, заместване, естерификация, полимеризация.							
Описва закономерности, свързани с топлинни ефекти на химични процеси.	X		X							X
Обяснява влиянието на различни фактори върху скоростта на химичните процеси.	X		X	X	X			X		X
Предвижда влиянието на различни фактори върху система в химично равновесие.	X		X	X	X			X		X
Изразява химични процеси с химични уравнения или със схеми.				X	X	X				
Разпознава окислително-редукционни процеси в природата и в практиката.				X	X	X		X		X
Класифицира химичните процеси по различни признаци.				X		X				
Планира и провежда химичен експеримент, като спазва правила за безопасна работа.				X		X	X	X		X
Използва данни от наблюдения и химични експерименти за изводи и заключения.	X			X	X	X		X		X
Решава задачи, свързани със: основни физични величини (маса, обем и количество вещество), молни отношения, масова част, молна концентрация.				X		X				
Анализира информация за вещества и процеси, представена чрез текстове, таблици, графики, схеми, диаграми и медийни продукти.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

Приложение № 17 към чл. 6, ал. 1, т. 17
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ ПО МУЗИКА

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА	ЕТАП: НАЧАЛЕН
---------------------------------------	----------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Изграждане на умения в областта на основните видове музикални дейности – изпълнение, слушане
- Овладяване на основни знания и умения във връзка със същността на музиката и социалната ѝ роля
- Създаване на условия за разгръщане на личностните музикални заложби и интереси
- Създаване на предпоставки учениците да изпитват радост от общуването с музиката, провокира тяхното въображение
- Създаване на условия за изява на толерантно избирателно отношение към явления от различни типове различни музикални култури и способност за мотивиране на личните музикални предпочитания

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност
5	Умения за учене
6	Социални и граждански компетентности
7	Инициативност и предприемчивост
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
--------------------------------	-----------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

В резултат на обучението ученикът:

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
--------------------------------	-----------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

В резултат на обучението ученикът:

Музикална практика: музизиране, възприемане на музика	Пее с целия текст и с точна интонация пет песни по свой избор от училищния репертоар, включително „Родина“ (муз. Г. Спасов; текст Мл. Исаев) и „Де е България“ (популярна песен по текст на Ив. Вазов).	X				X	X			X
	Пее предпочитана песен, включително и от извънучилищен репертоар.	X	X						X	X
	Импровизира ритмичен съпровод.				X				X	X
	Разпознава четири, определени от учителя, инструментални творби от училищния репертоар и определя характера и настроението им.	X								X
	Изпява по ноти кратки мелодически последования.					X				X
Елементи на музикалната изразност	Определя характер, темпо, динамика, повторност, подобие и различие в подходяща музика.				X	X				X
	Разпознава по тембър и по външен вид акустични музикални инструменти и определя принадлежността им към групи и изпълнителски състави.					X				X
	Определя по усет завършеност и незавършеност на мелодия, характерна звучност на минор, мажор и на българския музикално-песенен фолклор.					X				X
	Разпознава метрума и размера на музика в					X				X

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	В резултат на обучението ученикът: 2/4, 3/4, 4/4 и метрума на музика в 5/8, 7/8, 9/8.									
	Разпознава по слух кратки и дълги тонови трайности и ги свързва със съответните нотни стойности до осмина.				X					X
	Разпознава нотите в първа октава и най-често срещаните писмени знаци в нотописа.									X
Музика и игра	Знае обредно-обичайната същност на най-популярни български фолклорни празници.								X	X
	Танцува основни движения по музика с характерна ритмика и мелодика на право хоро и ръченица.							X	X	X
	Импровизира танцови движения върху характерна танцова музика.							X	X	X
	Изпълнява детски фолклорни игри.				X				X	X
СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ:		ЕТАП: ПРОГИМНАЗИАЛЕН								
ОСНОВНА										

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Обучението по музика в прогимназиален етап е насочено към овладяване на базисни знания, умения и отношения, свързани със спецификата на музикалното изкуство във всичките му разнообразни прояви и с изграждането на музикалноизпълнителски, музикалноаналитични, когнитивни, социални, творчески и други компетентности у ученика, в контекста на задължителните ключови компетентности за учене през целия живот съобразно европейската референтна рамка
- Тези изисквания за резултатите от обучението по учебния предмет музика са предназначени за прогимназиалния етап от задължителното обучение по музика, което започва в V клас и завършва в VII клас
- Акцент се поставя върху знания за българския фолклор и фолклора на други етноси
- Усвояват се знания за българското професионално музикално творчество след Освобождението до 21. век
- Надграждат се знания за музикалните форми, жанрове и принципи на формообразуване, както и умения за разпознаването им

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност

5	Умения за учене									
6	Социални и граждански компетентности									
7	Инициативност и предприемчивост									
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество									
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт									
Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Музикална практика: музициране, възприемане на музика	Знае пет песни по избор от училищния репертоар, включително „Химн на Европа“, „Химн на Република България“ и „Химн на Св. Св. Кирил и Методий“, и ги интерпретира според възможностите си;	X				X	X		X	
	Знае предпочитани песни от извънучилищен репертоар;	X	X				X		X	
	Знае пет творби от репертоара за възприемане;	X					X		X	
	Знае три теми от изучавани музикални произведения и ги свързва със съответната творба и автор;	X					X		X	
	Познава пет различни по вид танца и играе три от тях.						X	X		
Музика и съвременни информационни технологии	Познава основни медийни и мултимедийни начини за реализация на музика;	X	X	X	X					
	Знае основни начини за търсене, събиране, съхранение, обработка и разпространение на информация за музиката и аудиоинформация, използва компютърни програми.			X	X	X			X	
Елементи на музикалната изразност	Познава изразителните възможности на мелодията;	X				X			X	
	Разпознава характерни изразни средства в музиката от различни жанрове;									
	Познава характерни метрични явления и ритмични групи:	X				X				
	безмензурност, неравноделни метруми, синкоп, триола, открива размер в примери;									X
	Знае състава на инструментални групи и видове оркестри, определя принадлежност на музикални инструменти и инструментални състави към установените в практиката групи и видове.	X					X			X
Музикални	Знае основни формообразуващи принципи	X				X			X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		жанрове и форми	в музиката, открива ги в музикални форми и в различни жанрове; Изброява типични белези на изучавани музикални форми и ги открива в музика от различни жанрове; Познава различни жанрове с разпространението и функцията им в миналото и днес и ги свързва с името на поне един автор и произведение.							
Музика, култура, общество	Познава музика, обичаи и обреди от различни фолклорни области на България, вкл. от своя регион; Познава музиката на други народи и етноси, открива сходства и различия във фолклорните им традиции; Познава основни периоди в развитието на българската музикална култура; свързва изучавани музикални творби с техните автори; Знае практики, форми, популярни понятия и термини от съвременното функциониране на музиката; Знае десет музиканти и музикални формации от различни жанрове и стилове и ги свързва с типични произведения.	X					X		X	
							X	X		
		X					X		X	
		X					X	X	X	
		X					X	X	X	

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **СРЕДНА**

ЕТАП: **ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Придобиване на по-богати музикално-слухови представи, емоционална и психологическа устойчивост и концентрация на вниманието, умение да дискутира и изразява лично мнение. Разбиране за толерантност към мненията на другите и във връзка с различни музикалнокомпозиционни решения
- Запознаване с основни исторически епохи и стилове в музиката
- Разбиране за основни направления в джаза и популярната музика
- Назоваване на съвременни музикално-сценични жанрове и разпознаването им
- Разширяване на познанията за изразните средства, медийни и мултимедийни синтетични форми и тяхното приложение
- Формиране на устойчив интерес към българското изпълнителско изкуство и приноса на българския фолклор в глобалното общество

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКА С КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	<i>В резултат на обучението ученикът:</i> възпроизвеждане на аудиоинформация;									
	Коментира спецификата на създаване, функциониране и възприемане на музика в информационното общество;									
	Подбира подходящ безплатен софтуер.									
	Аргументира избора си на информационни и софтуерни средства при решаване на образователни задачи самостоятелно и в екип.		X	X	X	X			X	
Музика, култура, общество	Познава разнообразието на форми на съществуване на фолклора	X					X	X		X
	– в миналото и днес;									
	Подбира примери на традиционен фолклор като присъствие днес;									
	Открива музикален фолклор, в т.ч. и български, в примери от World Music;									
	Разпознава характерни черти на фолклор от различни краища на света в типични изпълнителски форми, жанрове и танци;	X					X	X		X
	Определя примери на взаимодействие на глобални и локални музикални практики;									
	Определя основни стилови епохи, направления и тенденции в развитието на музикалната култура (вкл. популярната) и ги свързва с типични представители;	X					X	X		X
	Подбира дадена музика към съответен стил, направление, епоха;									
	Обяснява понятия, термини, свързани със съвременната музикална индустрия;	X					X	X		X
	Групира/систематизира, прави паралел/сравнение схеми на основните направления в джаза и популярната музиката.									
България в световната музикална култура	Обяснява за приноса на българското изпълнителско изкуство и сравнява постиженията му с други европейски култури;	X					X			X
	Изготвя класификация на десет български музиканти и музикални формации от	X					X			X

Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1 2 3 4 5 6 7 8 9								
		<i>В резултат на обучението ученикът:</i>								
	различни стилове и жанрове;									
	Презентира по избор постижение и/или артист с международно признание – мултимедийно или чрез средствата на колаж, постер или плакет;									
	Обяснява ролята на български музиканти в европейската и световната музикална култура за решаване на актуални проблеми: човешки права, опазване на околната среда, солидарност.						X	X		
Музиката в синтез с изкуствата	Познава съвременни музикално-сценични жанрове и практики; Изследва функцията на музиката в медийни и мултимедийни синтетични форми;	X						X	X	
	Осъзнава връзки и взаимовлияния в изкуствата;							X	X	
	Създава и групира различни изкуства по свои критерии;							X	X	
	Привежда примери за ролята на съвременните технологии за функционирането на музиката в синтез с изкуствата;							X	X	
	Разпознава жанрове и форми в музиката, резултат от синтез с различни изкуства.							X	X	

Приложение № 18 към чл. 6, ал. 1, т. 18
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА	ЕТАП: НАЧАЛЕН
--	----------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Развитие на творческите способности и въображение
- Възпитаване на естетическо отношение при общуване с произведения на изкуството
- Запознаване с различните видове, жанрове и изразни средства на изобразителните изкуства
- Овладяване на умения за използване на пособия и техники за изобразяване върху плоскост и в действителното пространство по натура, памет и представа
- Формиране на съзнателен интерес към изобразителното изкуство с примери от българското и световното изкуство

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ
ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И
ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1 Компетентности в областта на българския език

Области на компетентност	Знания, умения и отношения	1 2 3 4 5 6 7 8 9								
		<i>В резултат на обучението си ученикът:</i>								
Материали и техники	разнообразни средства за визуална информация и комуникация.									
	Използва визуални средства за информация и комуникация.					X	X			
	Разбира важността на естетическите фактори в ежедневието.								X	X
	Определя различни материали и техники.									X
	Анализира най-общо връзката между материал и техники.					X			X	X
	Прилага различни материали и техники самостоятелно и в група.					X		X		
	Използва технологиите на информационното общество за изява на творчеството.					X	X		X	X
СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ:		ЕТАП: ПРОГИМНАЗИАЛЕН								
ОСНОВНА										

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Възприемане и осъзнаване на творчески идеи, на обекти и на действия, които разкриват важни страни от историята на изкуството и културата
- Изграждане на специфични знания и умения чрез изобразителна дейност
- Развиване на мотивацията и въображението чрез форми на творческа изява и комуникация
- Формиране на естетическа и художествена култура у учениците и стимулиране на творческите им способности
- Развиване на познание за съвременната визуална култура и съществуващите модели за нейното описание и анализиране

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език**
- 2 Умения за общуване на чужди езици**
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите**
- 4 Дигитална компетентност**
- 5 Умения за учене**
- 6 Социални и граждански компетентности**
- 7 Инициативност и предприемчивост**
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество**
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт**

Области на компетентност	Знания, умения и отношения	1 2 3 4 5 6 7 8 9								
		<i>В резултат на обучението си ученикът:</i>								
Изкуство и общество	Познава историческото развитие на изкуството по епохи: праисторическо, древно, антично и средновековно изкуство; Ренесанс, изкуство на новото време; модерно и съвременно изкуство.	X	X		X	X	X	X	X	X
	Описва видовете и жанровете в изкуството, съпоставя класически и модерни изразни средства, нови и най-нови медии, традиционни форми.	X	X		X	X	X	X	X	X
	Демонстрира умения за четене и писане на текстове за изкуството, като разбира и използва ключови термини и понятия.	X	X		X	X	X	X	X	X
	Интерпретира творби на изкуството чрез портфолио, като показва умения за анализ и критическо отношение.	X	X		X	X	X	X	X	X
	Наблюдава обекти и създава скици и рисунки по натура, памет и въображение.				X	X		X	X	X
Изобразителни дейности	Подбира изразни средства и прилага творчески умения за създаване на творби на изобразителните изкуства на базата на лични преживявания, наблюдения и въображение.	X		X	X		X	X	X	
	Разработва и представя проекти в областта на традиционните изкуства и съвременния дизайн.	X		X	X	X	X	X	X	
	Разбира и прилага изобразителни методи и способности за изграждане на творбата: композиция, форма, цвят и пространство.	X		X	X		X	X	X	
	Проявява толерантност и уважение към културното многообразие и създава творби по теми, насочени към социални и общностни проблеми и ценности.	X	X		X	X	X	X	X	X
Визуална култура и електронни медии	Изследва глобални въпроси на съвременния свят, като използва дигитални произведения, които интегрират образ и текст.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Развива визуална грамотност и разработва проекти, като използва информационни технологии и интернет.	X	X	X	X	X		X	X	X
	Разпознава и разработва базирани върху изкуството инициативи и дейности за опазване на околната среда и устойчиво развитие.	X	X	X	X	X	X	X	X	X

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **СРЕДНА**

ЕТАП: **ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Формиране на устойчив интерес към българското и световното изкуство и неговото културно и историческо наследство
- Запознаване със значими идеи и подходи от история на изкуството
- Разбиране развитието на стиловете и жанровете в изкуството
- Разширяване на познанията за изразни средства, техники и технологии за изобразяване и тяхното приложение
- Визуализиране и споделяне на социален опит и естетическо ориентиране в съвременната културна среда

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

- 1 Компетентности в областта на българския език
- 2 Умения за общуване на чужди езици
- 3 Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
- 4 Дигитална компетентност
- 5 Умения за учене
- 6 Социални и граждански компетентности
- 7 Инициативност и предприемчивост
- 8 Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
- 9 Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението си ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Изкуството и неговата история	Описва и съпоставя творби на изкуството от различни исторически епохи и култури.	X	X		X	X	X	
	Коментира идеи за развитието на стиловете и жанровете в изкуството.	X	X	X	X	X	X		X	X
	Анализира връзките на изкуствата с религията, науката, философията, популярната култура и медиите.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Обяснява подходи за анализ и интерпретация на художествени произведения.	X	X		X	X	X	X	X	
	Познава и оценява ролята на национални, европейски и световни музеи и изложбени центрове в съвременния свят.	X	X		X	X	X	X	X	X
	Характеризира отделните професии в областта на изкуството и демонстрира разбиране за работата на художника, художника-учител, художествения критик, историка на изкуството.	X	X		X	X	X	X	X	X
	Коментира устно и писмено идеи на значими автори за изкуството и неговата история.	X	X		X	X	X	X	X	
Художествена	Разбира и осъзнава връзката между	X	X		X	X	X	X	X	

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението си ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		дейност	замисъл и използвани изразни средства в художествени творби.							
	Обяснява значението на теми, образи и символи в творби и ги визуализира в проекти.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Използва дигитални технологии за проектиране и представяне на творчески идеи.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Визуална култура и медии	Обяснява приложението на традиционни и нови медии в изкуството.	X	X		X	X	X	X	X	X
	Описва съвременни модели за визуализиране на социален опит и обяснява ролята на изкуството за решаване на актуални проблеми: човешки права, опазване на околната среда, солидарност и благосъстояние.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Изследва и коментира разширените граници на съвременното изкуство в диалог с другите изкуства, новите технологии и новите проблемни области на хуманитарните и природните науки.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Осъзнава изкуството като система за визуализиране на информация, свързана с национална идентичност, културно многообразие, толерантност и хуманизъм.	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Приложение № 19 към чл. 6, ал. 1, т. 19
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ ТЕХНОЛОГИИ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА	ЕТАП: НАЧАЛЕН
---------------------------------------	----------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Овладяване на основни знания, умения и отношения, свързани с техниката и технологиите
- Възпитаване на позитивно отношение към техниката и технологиите и разбиране на ролята им в живота
- Изграждане на основни знания, умения и отношения, свързани със съвременния икономически живот
- Разбиране на значимостта на различни професии и необходимостта от лидери за развитието на общността
- Възпитаване в инициативност, предприемчивост и отговорност
- Изграждане на позитивно отношение към труда, опазването на природните ресурси и природосъобразно поведение

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ
ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И
ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Конструирани и моделиране	основа.							
Свързва производството на стоки и услуги със задоволяване на личните и на обществените потребности.				X				X		X
Разбира, че продуктите се произвеждат, разменят и продават.			X					X		
Разбира значението на личната отговорност, инициативността и предприемчивостта за личния и обществения напредък.								X		
Проявява активност, изобретателност и въображение в работата по различни теми и проекти.					X			X		X
Илюстрира идеи с технически рисунки и скици.				X						
Съставя план за изработване на изделие по етапи и дейности.	X									
Използва различни информационни източници при конструирани и моделиране на изделие.			X	X				X		
Оценява своята и работата на другите по определени критерии.								X		X
Прилага различни начини за комбиниране, свързване и сглобяване на детайли и компоненти.									X	
Проучва и тества материали и конструкции за здравина, устойчивост и функционалност.						X				
СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА		ЕТАП: ПРОГИМНАЗИАЛЕН								

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

1. Изгражда се базовата технологична компетентност на учениците, свързана със:

– използване на техника за ръчна и машинна обработка на материали;

– самостоятелно разработване на проекти чрез прилагане на достъпни програмни продукти и на дигитална комуникация и контрол.

2. Поставя се началото на формиране на ключовата компетентност „Инициативност и предприемчивост“:

– навлизане в реална икономическа среда;

– проучване на добри предприемачески практики;

– изява на предприемаческа инициатива.

3. Формира се отношение към здравословен и безопасен начин на живот и работа, към спазване на етичните принципи за устойчиво развитие на обществото.

4. Създават се условия за осъществяване на осъзнат избор на образование и професия.

**ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ
ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И
ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ**

1	Компетентности в областта на българския език									
2	Умения за общуване на чужди езици									
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите									
4	Дигитална компетентност									
5	Умения за учене									
6	Социални и граждански компетентности									
7	Инициативност и предприемчивост									
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество									
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт									
Област на компетентност	Знания, умения и отношения	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	<i>В резултат на обучението ученикът:</i>									
Проектиране, планиране и оценяване на технологични процеси и обекти	Познава етапите на технологичния процес.			X	X					
	Описва технологичната последователност на операциите за изработване на изделие.	X	X							
	Изпитва и установява свойства на материалите.				X					
	Оценява свои и чужди решения в разработвани проекти.				X		X	X	X	
	Изработва скици и чертежи.				X	X			X	
Битова и производствена техника	Познава начини за пренасяне, съхраняване и преобразуване на енергия.	X	X	X	X		X	X	X	
	Работи с машини и инструменти, съобразно експлоатационните изисквания.		X	X	X	X				X
	Спазва правилата за безопасна работа и енергийна ефективност с използваната техника.				X	X	X			X
	Демонстрира умения за поддържане на хигиена на бита и работната среда.				X	X	X			X
Обработване, сглобяване и комбиниране на материали, продукти и модули	Познава и избира начини и режими на обработване.				X	X		X		
	Използва основни технологични операции при обработване на материали и продукти.				X	X				X
	Аргументира и прилага технологичен процес при изработване на изделия.	X	X	X	X	X		X	X	
	Комбинираща и съединява материали и компоненти според свойствата им.				X	X			X	
	Използва разглобяеми и неразглобяеми съединения.				X	X			X	
	Използва техническа терминология за описание на машини, инструменти,	X	X	X	X	X				

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
			материали и процеси.							
Комуникация и контрол в бита и трудовите процеси	Познава средства за комуникация и контрол, използвани в ежедневието.	X	X	X	X	X	X			
	Измерва големина на физически величини.			X	X	X				
	Познава правилата за работа в екип и принципите за устойчиво развитие на обществото.	X		X		X	X			
	Осъществява делова комуникация с подходящи средства.	X		X	X		X	X	X	
Организация и икономика	Планира и реализира проект по зададени критерии.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Познава и обяснява основните форми на икономическа дейност – производство, търговия, услуги.	X		X		X		X		
	Познава етапите на производство на стока или услуга – снабдяване, производствен процес и реализация на продукта.	X		X	X	X	X	X		
	Разбира значението на инициативността и предприемчивостта за реализиране на лични, професионални или бизнес дейности.			X		X	X	X		
	Разпознава по основните им белези: разходи, себестойност, цена и приходи.	X	X	X		X	X	X		
	Разграничава елементите на различните видове бюджети.	X		X		X	X	X		
	Използва различни източници на информация за избор на професия и кариера.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Познава различни начини за отглеждане на плодове, зеленчуци, декоративни растения и билки.	X	X	X	X	X		X	X	X
Агро- и зоотехнологии	Описва технологии за отглеждане на животни в дома и във фермата.	X		X		X		X		X
	Разбира ползата от екологичните норми при отглеждане на растения и животни.	X		X		X		X		X
	Познава изискванията за здравословно хранене.	X	X	X	X	X	X			X

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: **СРЕДНА**

ЕТАП: **ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН**

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ ЕТАП

- Осъзнаване ролята на технологиите за решаване на проблеми в предприемаческата дейност и за осъществяване на лични и професионални цели.
- Активизиране инициативността и предприемчивостта на учащите се.
- Мотивиране на учащите се за осъществяване на информиран избор за кариера.
- Осъзнаване на възможностите за кариерно развитие и избор на подходяща профилирана подготовка.

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
			Анализира и оценява характеристиките на бизнес средата за осъществяване на предприемаческа дейност.						X	X
	Познава видовете пазари на ресурси (човешки, суровинни, енергийни и информационни) и производството и разпределението на продукти (стоки и услуги).					X	X	X		
	Разбира значението на заинтересованите страни (местна и централна власт, конкуренция, синдикати и потребители) в предприемаческата дейност.					X		X	X	X
Технологично развитие и предприемачество	Сравнява и оценява технологии по функционални, технически и експлоатационни характеристики за осъществяване на собствена идея.	X		X	X					X
	Аргументира избора на технология като конкурентно предимство на фирмата.				X	X		X	X	X
	Оценява стоки и услуги по критерии за иновативност, качество, енергийна ефективност и безопасност на околната среда.	X		X			X			X
	Подбира целесъобразни информационни и комуникационни технологии за откриване и решаване на проблеми в предприемаческата дейност.		X		X			X		X
Собствен бизнес	Познава основните правни форми и възможности за организиране на фирма.	X					X	X		X
	Оценява и избира иновативни стратегии за успешно реализиране на предприемаческата си идея.		X		X			X		
	Ориентира се в процесите на планиране, организиране, ръководство и контрол на бизнеса.						X		X	X
	Разбира управленския процес в стопанската дейност.	X	X				X	X		
	Работи ефективно в екип и предприема действия за реализиране на своята идея.				X	X		X	X	X
	Разработва и участва в проекти за реализиране на бизнес и социални идеи в учебна среда.						X	X		X

**Приложение № 20 към чл. 6, ал. 1, т. 20
ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ
ПРЕДМЕТ ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ**

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ:	ЕТАП: НАЧАЛЕН
------------------------	----------------------

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
-------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

местността.

Изпълнява елементи от планинска техника с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: ОСНОВНА	ЕТАП: ПРОГИМНАЗИАЛЕН
--	-----------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРЕДМЕТА В ТОЗИ ЕТАП

- Познаване на основни понятия и правила за изпълнение на двигателни задачи и разбиране на значението на физическите упражнения за здравословния начин на живот
- Придобиване на способности за адаптация към изменящите се условия на природната и на социалната среда чрез целенасочена двигателна дейност в подкрепа на устойчивото развитие
- Повишаване на индивидуалната двигателна подготовка и обогатяване на двигателния опит с общоразвиващи и специални физически упражнения, технически умения и упражнения, както и с изправителен характер
- Достигане на определено равнище на основните двигателни качества и навици в съответствие със сензитивните периоди на възрастта
- Придобиване на знания, двигателни умения и навици за постигане на двигателно-познавателна и спортно-състезателна подготвеност по вид спорт/спортна дисциплина и придобиване на състезателен опит

Изисква се овладяване на съдържанието на три задължителни, една избираема и една допълнителна област на учебно съдържание.

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност
5	Умения за учене
6	Социални и граждански компетентности
7	Инициативност и предприемчивост
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
-------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ОБЛАСТИ НА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ								

Лека атлетика Прилага основите на техниката на бягане на къси и средни разстояния, щафета, скок на дължина и на височина, както и техниката на хвърляне на малка топка или тласкане на плътна медицинска топка.

X X X X X

Притежава необходимото за възрастта равнище на физическа дееспособност.

Изпълнява техниката на ходене и бягане с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.

Гимнастика

Изпълнява самостоятелно и в група, поотделно и в съчетание гимнастически упражнения от основната и спортната гимнастика или художествената гимнастика и акробатически упражнения.

X X X X X X

Изпълнява народни хора и танци. Изпълнява танцови комбинации и импровизации.

Изпълнява упражнения и индивидуални комплекси и комбинации с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.

Спортни игри

Прилага основни технически елементи от спортните игри (баскетбол, хандбал, волейбол, футбол).

X X X X X X

Осъществява индивидуални тактически действия в нападение и защита.

Изпълнява елементи от техниката на игра с топка с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.

ИЗБИРАЕМИ ОБЛАСТИ НА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Плуване, водни спортове Прилага основите на техниката на един плувен стил.

X X X X X

Прилага основите на техниката от гребане или ветроходство.

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
			Прилага основни умения за оказване на помощ във водна среда.								
Туризъм, ориентиране, зимни спортове	Изпълнява упражнения и комбинации във водна среда с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.										
	Притежава алпийска скитехника – клас „А“, или елементи на скибягане.	X	X	X		X	X	X	X	X	
	Притежава основна планинска техника (придвижване, катерене и бивакуване). Ориентира се в непозната местност с компас и топографска карта. Знае и прилага мерки за опазване на природата.										
Ракетни спортове	Изпълнява елементи от планинската техника с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.										
	Прилага основни елементи от техниката на бадминтон.						X	X	X	X	X
	Прилага основни елементи от техниката на тенис на маса.										
Фитнес, бойни спортове	Прилага основни елементи от техниката на тенис.										
	Изпълнява елементи от техниката на ракетните спортове с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.										
	Прилага основни елементи от техниката в един от бойните спортове и един от източните бойни стилове.	X		X	X	X				X	
Шахмат	Прилага основни елементи за самозащита.										
	Изпълнява елементи от техниката на фитнес, бойни спортове с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.										
	<i>Познава основни комбинации с отчитане на параметрите за годност за участие на</i>	X	X	X		X	X	X			

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
-------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

лица с увреждания според медицинските класификации.

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ: СРЕДНА	ЕТАП: ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН
--------------------------------------	--------------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП

- Познаване ролята и значението на дейности и норми на физическото възпитание и спорта и ролята им за формирането на здравословен начин на живот
- Формиране на спортен стил на живот и избор на подходящ вид двигателна дейност за самоусъвършенстване
- Разширяване на двигателния опит чрез използване на съвременни системи от упражнения на физическо възпитание с оздравителна, спортна и приложно ориентирана насоченост
- Притежаване на спортна образованост и специална физическа подготовка

Изисква се овладяване на съдържанието на две задължителни, една избираема и една допълнителна област на учебно съдържание.

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТОСТ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО (ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ) И ВРЪЗКАТА ИМ С ОТДЕЛНИ КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1	Компетентности в областта на българския език
2	Умения за общуване на чужди езици
3	Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите
4	Дигитална компетентност
5	Умения за учене
6	Социални и граждански компетентности
7	Инициативност и предприемчивост
8	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество
9	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
-------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ОБЛАСТИ НА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Лека атлетика	Прилага техника и тактика на бягане (къси, средни и дълги разстояния), на един от скоковете (скок на дължина, троен скок, скок на височина), техника и тактиката на една дисциплина от хвърлянията.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
----------------------	---	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Притежава необходимото за възрастта равнище на физическа дееспособност.

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Гимнастика	<p>Прилага елементи на хвърляне с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.</p> <p>Съставя и изпълнява самостоятелно и в група гимнастически упражнения, комбинации от спортната гимнастика или художествената гимнастика, акробатически упражнения и комбинации.</p> <p>Съставя и изпълнява самостоятелно и в група комплекси от упражнения от аеробната гимнастика, каланетика.</p> <p>Изпълнява народни хора и танци. Участва в творчески танцови комбинации.</p> <p>Изпълнява упражнения и индивидуални комплекси и комбинации с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.</p>							
Спортни игри	<p>Прилага спортно-технически упражнения и ефективна техника и тактика в една от спортните игри (баскетбол, хандбал, волейбол, футбол) и участва в групови или отборни технически и тактически действия в нападение и защита.</p> <p>Прилага елементи на техниката и тактиката в една от спортните игри с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.</p>	X	X				X	X	X	X
ИЗБИРАЕМИ ОБЛАСТИ НА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ										
Плуване, водни спортове	<p>Прилага техниката и тактиката на два стила от плуването. Техника и тактика на един от водните спортове.</p> <p>Владее водноспасителен минимум.</p> <p>Прилага упражнения и комбинации във водна среда с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.</p>						X	X	X	X
Туризм, ориентиране,	<p>Прилага планинска техника и тактика. Катерене. Ориентиране. Оказва помощ при</p>	X	X	X			X	X	X	X

Област на компетентност	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		зимни спортове	планинско спасяване. Прилага алпийска ски техника и тактика. Сноуборд. Подбира и участва с подходящи мерки за опазване на природната среда. Прилага елементи от планинската техника и тактика с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.							
Ракетни спортове	Прилага техника и тактика на бадминтон. Прилага техника и тактика на тенис на маса. Прилага техника и тактика на тенис. Прилага елементи от техниката и тактиката на един от ракетните спортове с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.									
Фитнес, бойни спортове	Притежава хармоничност на телосложението и демонстрира разностранна физическа дееспособност. Прилага техниката и тактиката на един от бойните спортове и един от източните бойни стилове. Прилага елементи от техниката и тактиката на фитнес, един от бойните спортове с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.									
Шахмат	<i>Изпълнява комбинации в шахмата с отчитане на параметрите за годност за участие на лица с увреждания според медицинските класификации.</i>									

X X X X X

X X X X X

X X X X X X